

Planinarske NOVINE

DURMITOR
**Najljepša
planina
CRNE GORE**

INTERVJU: Boris Mićić predsjednik
Evropske pješačke asocijacije:

**PLANINARI I PJEŠACI
STVARAJU INFRASTRUKTURU
ZA DOMAĆE I STRANE
SPORTISTE I TURISTE**

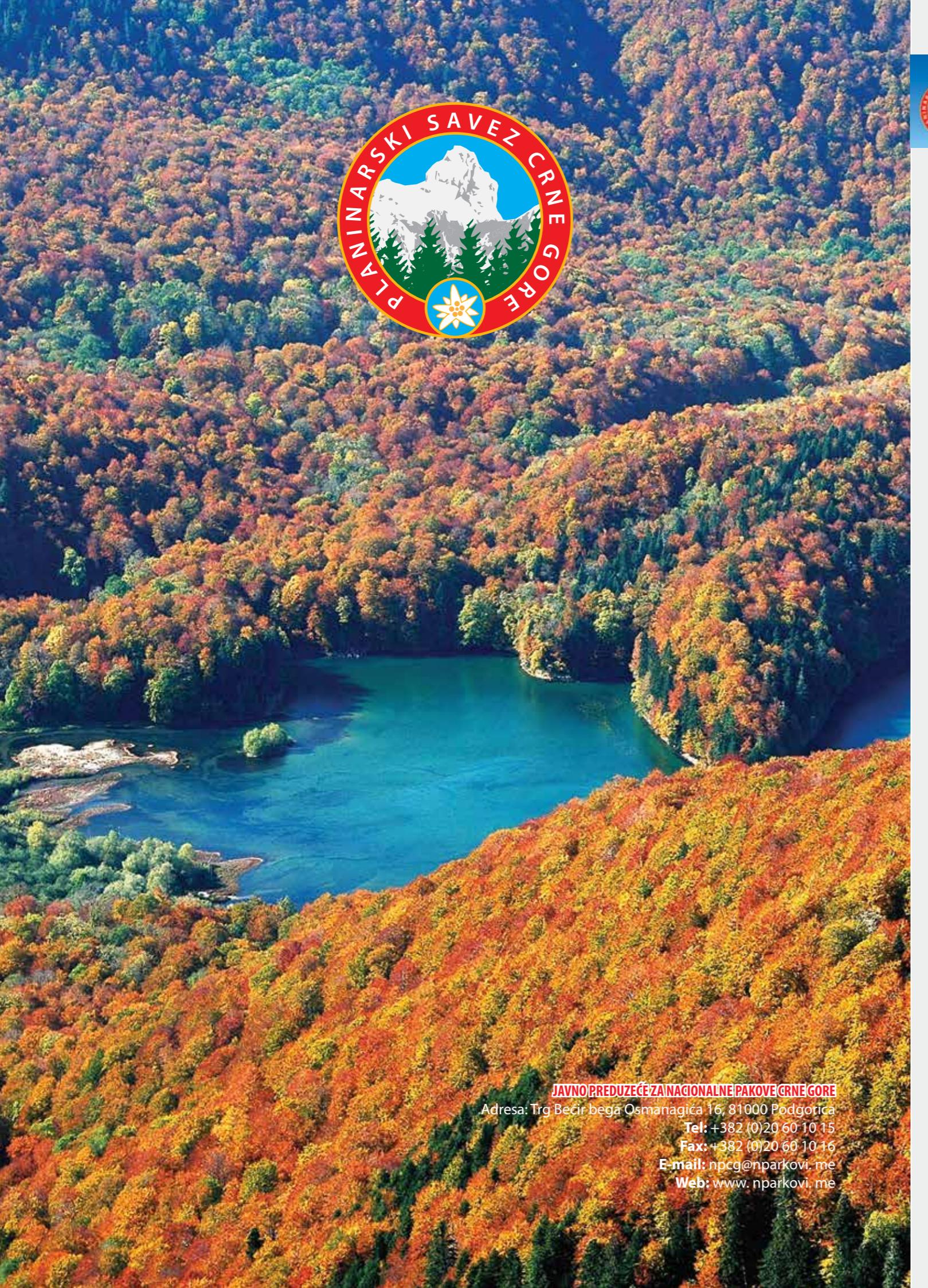
PLANINARSKI SVIJET

**Na vrhu,
zajedno**

ISSN 2337-0653
9177233710650071

ČASOPIS PLANINARSKOG SAVEZA CRNE GORE Godina IV / broj 6 / maj 2018. / cijena 1 euro

JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE PAKOVE CRNE GORE
Adresa: Trg Beci bega Osmanagića 16, 81000 Podgorica
Tel: +382 (0)20 60 10 15
Fax: +382 (0)20 60 10 16
E-mail: npcg@nparkovi.me
Web: www.nparkovi.me

Časopis Planinarskog saveza Crne Gore,
broj 6 – maj 2018.
Izlazi dva puta godišnje

Izдавачки savjet:

mr Luka Mitrović, mr Darko Brajušković,
mr Vesna Bulatović, Enes Drešković, Fevzija
Kurtagić, prof. dr Dragan Bulatović, Radojica
Dakić, Gordana Jovović, Milutin Đurović,
prof. dr Saša Popović, Boro Delibašić.

Redakcijski odbor:

mr Darko Brajušković, dr Mirko Jakovljević,
Pavle S. Bandović, prof. dr Dragan Bulatović,
Željko Madžgalj, mr Vasilije Bušković, Milan
Radović, Željko Marković, mr Vlado Vujišić

Glavni i odgovorni urednik:

mr Darko Brajušković

Zamjenik glavnog i odgovornog urednika:
dr Mirko Jakovljević

Lektor:

Nataša Perišić

Tehnički urednik:

Siniša Marjanović

Tehnički sekretar redakcije:

Tatjana Ivanović

Organizator:

Pavle Bandović

Izдавач:

Planinarski savez Crne Gore
Bracana Bracanovića 68/C, 81 000 Podgorica
Tel: 020-622 220, fax: 020 622-157
e-mail: info@pscrg.me web: www.pscg.me

Štampa:

Pegaz, Bijelo Polje

Tiraž:

1000 primjeraka

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISSN 2337-0653 = Planinarske novine
COBISS.CG-ID 28546320

**Redakcija zadržava pravo izbora tekstova
i fotografija prema kvalitetu u konцепцији
časopisa**

Ministarstvo kulture Crne Gore u Evidenciju
medija, pod brojem 763, upisuje štampani
medij "Planinarske novine" čiji je osnivač
sportska organizacija Planinarski savez Crne
Gore, sa sjedištem u Podgorici, ul. Bracana
Bracanovića 68/C

Fotografija na naslovnoj strani:
Bobotov kuk, autor mr Vlado Vujišić

Sa sjednica Skupštine Planinarskog saveza Crne Gore

Značajni rezultati

Dragan Bulatović je istakao da je PSCG u 2017. godini, u kojoj je slavio veliki jubilej 66 godina od osnivanja, uložio velike napore i ostvario značajne rezultate na polju razvoja i unapređenja planinarstva u našoj zemlji. Izvedeni su brojni izleti, pohodi, susreti i taborovanja. Održana su značajana takmičenja i ekspedicije, seminar i drugi edukativni sadržaji. Aktivnosti su medijski dobro propraćene u štampanim i elektronskim medijima. Poseban doprinos na tom polju daju „Planinarske novine“. Odlučeno je da se, u cilju održivosti, svaki klub obaveže da po izlasku novog broja časopisa otkupi određeni broj primjeraka. Savez je u prethodnoj godini imao odličnu saradnju sa Ministarstvom sporta, Ministarstvom održivog razvoja i turizma, Crnogorskim olimpijskim komitetom i drugim državnim organima, lokalnim samoupravama, javnim institucijama i NVO. Najznačajniji dogadjaj u 2017. godini bio je Prvi Planinski festival održan u Kolašinu od 2. do 4. juna. Pozvani su klubovi da daju predloge i sugestije za predstojeći Planinski festival "Prokletije 2018", i da što masovnije učestvuju. Ostvareni rezultati plod su posvećenosti menadžmenta, ali i nesebičnog zalaganja svih klubova, planinarki i planinara na širenju ideje planinarstva kao stila života, u skladu sa prirodom i principima održivog razvoja.

P. N.

INTERVJU: Boris Mičić, predsjednik Evropske pješačke asocijacije:

Planinari i pješaci stvaraju infrastrukturu za domaće i strane sportiste i turiste

Evropska pješačka asocijacija (engleski - European Rambler's Association, skraćeno ERA) okuplja veliki broj pješačkih udruženja širom Evrope, čiji je pojedinačan broj individualnih članova veoma različit. Najveća organizacija je u Njemačkoj koja okuplja oko 600.000 članova, zatim u Francuskoj sa oko 330.000 pa sve do naših mikro država sa par hiljada članova. ERA ima za sada članove udruženja u 29 država Evrope, a na sljedećoj godišnjoj Skupštini ERA treba da budu primljene još dvije nove članice (iz Rusije i Latvije).

Razgovor vodio: **dr Mirko Jakovljević**

Gospodine Mičiću, predsjednik ste Evropske pješačke asocijacije. Kako objašnjavate činjenicu da vaša organizacija okuplja preko tri miliona članova?

Statut ERA omogućava da se u nju mogu učlaniti kako nacionalni savezi, tako i regionalni ili lokalni klubovi, pa tako pored Njemačkog pješačkog saveza (DWV - Deutsche Wanderband) u ERA je punopravno učlanjeno i 6 pokrajinskih saveza, iz Francuske 4, iz Španije 3, a u pojedinim zemljama kao što je Portugal imamo više nacionalnih udruženja koja se bave ovom aktivnošću i članovi su ERA. Ovo je struktura naše organizacije. Postoji nekoliko razloga za ovoliku masovnost, najvažnije:

- Zvanični jezici u ERA su engleski, francuski i nemački, što znači da je postavljena široka platforma za komunikaciju među članovima. Svi se trude da razumiju jedni druge, a takođe i govornik se trudi da ga svi shvate. Na taj način nema favorizovanog jezika ili

nacije, svi su manje ili više jednaki.

- Kada je 1969. godine u Njemačkoj osnovana EWV (Europische Wanderverband, tj. ERA) zamišljena je kao organizacija koja će da širi prekograničnu saradnju u oblasti pješačenja stvaranjem Evropskih pješačkih puteva velike dužine. Kroz vrijeme je tako nastala mreža od tzv. E - puteva. Svi ti putevi paze odnosno završavaju se na krajnjim granicama evropskog kontinenta. Većina njih polazi sa atlantskih ostrva ili atlantske obale, a završavaju na Crnom ili Egejskom moru. Drugi pravac protezanja je sa obala ili ostrva sjevernog mora do Mediterana. Nevjerovatno je osjećanje biti dio takо masovnih skupova, kada su svi zajedno, kada su svi jednaki, kada su svi nasmijani i zadovoljni.

- ERA omogućava i čitav niz drugih pogodnosti, kao što je standardizacija za vodiče pešačkih tura, verifikacija i sertifikacija najljepših staza Evrope (za koje vjerujem da u Crnoj Gori postoje dobri uslovi), učestvovanje na zajedničkim projektima...

Kako se zemlje našeg regiona tretiraju kada su u pitanju „evropski pješački putevi“?

Planinarski savez Slovenije je veoma dugo član ERA, još iz perioda Jugoslavije sedamdesetih godina prošlog vijeka. Hrvatski savez je bio član, pa je neplaćanjem članarine u jednom trenutku isključen, a E put (E6) koji je prolazio kroz njenu teritoriju je izbrisana sa mapu ERA. Planinarski savez Srbije se 2007. učlanio u ERA i posle toga počinjemo intenzivnu aktivnost i medijski rad unutar Balkanske planinarske unije (BMU). Bugarski i grčki savez su od ranije bili članovi ERA, tako da se naknadno uključuju Crna Gora, pa zatim Makedonija, BiH i Hrvatska i na kraju Albanija. Prvi regionalni sastanak (u istoriji ERA) kao sastanak za jugoistočnu Evropu održan je 2010. u Srbiji, na Rajcu. Tada je do-

govoreno da svaka od zemalja ex-Yu i Albanije dobije po dva E-puta. Kroz Crnu Goru treba da prodju E6 i E12 putevi. Dakle, što se tiče ERA, podrška postoji, ali realizacija ovih projekata zavisi od članica. A realizacija opet zavisi od rukovodstava nacionalnih saveza, kao i države koja treba da prepozna da mi planinari i pješaci stvaramo infrastrukturu koju koriste svi domaći i strani sportisti i turisti, pa da pomogne ovakav projekt. Mi stvaramo (uvek u glavnom besplatno) nove vrijednosti koje mogu da koriste svi.

Gdje je u toj porodici članica ERA mjesto Crne Gore?

Mogu da istaknem da je PSCG uvijek odgovarao na pozive ERA po pitanju raznih zahtjeva. Pružana je pomoć volonterima iz Danske koji su željeli da provedu dane svog odmora pješačići kroz lijepo krajeve CG. Vjerujem da kada ostvarite E-6 i E-12 puteve da ćete imati veći broj planinara i pješaka kada ćete sticati nove prijatelje širom Evrope.

Jedan primjer. Prošle jeseni je jedan Belgjanac išao trasom puta E-4, prolazio kroz istočnu Srbiju, potpomognut našim lokalnim članstvom. Čak je stigao i na jednu Slavu. Odusevljen prirodom i ljudima, priprema foto izložbu u Srbiji koju će prikazati u Belgiji i Srbiji krajem ove godine. Šta sve to znači i šta sve to omogućava ostaje da sami izvedete zaključke.

Koju su planovi Evropske pješačke organizacije u narednom periodu?

ERA stvara svoju novu strategiju za naredni period. O njoj će delegati odlučivati na sljedećoj konferenciji u Luksemburgu. Pravimo novu platformu za podizanje veće prepoznatljivosti Evropskih puteva. Razmišljamo o učlanjenju u WTN - World Trail Net, novoosnovanu svjetsku organizaciju pješačkih staza. Ojačavamo marketinške aktivnosti kako bi poboljšali finansijsku situaciju koja bi omogućila veću aktivnost ERA i pomoći našim članicama. Ne želimo to da radimo preko povećanja članarina.

Bili ste predsjednik Planinarskog saveza Srbije. Šta biste iz vašeg iskustva mogli da poručite čelnicima i predsjedniku Planinarskog saveza Crne Gore u postizanju još boljih rezultata?

E to je nezahvalno pitanje. Savjetovati druge kod ljudi često izaziva otpor: „Šta on ima da mi kaže kad ja to znam.“

Bio sam 9 godina predsjednik „Pobede“, najvećeg društva u Srbiji koje broji 2-3.000 članova. Bio sam i 9 godina predsjednik PSS, a sekretar je bio Branislav Božović, poznati kao Denis. Naš tandem je okupio dobru ekipu saradnika u koju smo imali povjerenje. Dakle, potreban je dobar tim individualaca koji slično misle i koji tako i djeluju. Nisu svi bili izabrani u UO PSS, jer tamo biraju delegati, a ne može predsjednik da izabere cijeli tim. Zato smo uspjeli da kroz Statut uvedemo da barem predsjednik Saveza bira svoje nađure saradnike, tj. podpredsjednika, sekretara i načelnika, koga od skoro zovemo sportski direktor. Dakle, izborom na Skupštini, automatski se bira ova četvorka, a ostali članovi UO se biraju individualno. Najveći problem naših prostora je „ja najbolje znam“. Neslušati nikoga i raditi po svom. To smo uspjeli da obuzdamo zajedničkim radom i stvaranjem propisa za djelovanje. Skoro sve naše aktivnosti smo pretočili u Pravilnike. Prestalo je djelovanje po „slobodnom sudiskom uverenju“. Neka je pravilnik i loš, ali svi rade na isti način, pa ako ne valja lako će se ispraviti ili dopuniti. Tako smo smirili sve, nema pro-

dive svoje obaveze, kada su se stabilizovali. S druge strane, kada se pogleda karta E-puteva Balkan je poluprazan. ERA će podsticati aktivnosti na tom području rada, ali mora da postoji obostrana želja i rad.

Kakva je saradnja sa Planinarskim savezom Crne Gore?

Mogu da istaknem da je PSCG uvijek odgovarao na pozive ERA po pitanju raznih zahtjeva. Pružana je pomoć volonterima iz Danske koji su željeli da provedu dane svog odmora pješačići kroz lijepo krajeve CG. Vjerujem da kada ostvarite E-6 i E-12 puteve da ćete imati veći broj planinara i pješaka kada ćete sticati nove prijatelje širom Evrope.

tekcionizma, a upravi omogućava lakši rad i koncentraciju na rješavanje novonastalih potreba. Kroz rad na stvaranju prvo „Balkanskih planinarskih susreta na nivou društava“ od 1998. (autorski projekt iz Pobede), pa zatim rad na stvaranju Balkanske planinarske unije i kasnije kao član predsedništva ERA, omogućio mi je dobru saradnju i uvid u rad skoro svih balkanskih saveza tako da mogu da izjavim da je Vaš aktuelni sastav uprave PSCG po volji planinara i pješaka, predsjednik Bulatović, visokogorac, ali i dobri pješak ima dobar tim koji mu vjeruje i prati ga, što su svi koji su bili prošle godine u Košatinu mogli da vide i da se osvjeđe kako su odrali tako veliku manifestaciju. Savjetujem što veću saradnju sa inostranim organizacijama, kao i prisutnost na međunarodnim skupovima. Tu se razmjenjuju iskustva i ideje koje možete primijeniti (adaptirane ako treba) u svojoj sredini, postajete prepoznatljivi i van granica svoje zemlje i stičete ugled svog saveza u svijetu. Ponašansta koja se tako ostvaruje pomažu cjelokupnom članstvu da lakše organizuju svoje akcije širom Evrope, stiču se novi prijatelji, ne za „jednokratnu upotrebu“. Vaš predsjednik je član Izvršnog odbora BMU, treba da nastavite saradnju i sa ERA i sa EUMA (čiji ste jedan od 22 osnivača), a naravno razvijajte i dalje vaše planinarske i pješačke aktivnosti. Ideje su svuda pored nas samo ih treba uočiti, usvojiti i raditi.

Koristim ovu priliku da Vam se zahvalim što ste izdvojili vrijeme za Evropsku pješačku asocijaciju, dali mi mogućnost da iznesem naša razmišljanja i planove, prenesem Vam poruke međunarodne podrške vašem radu i želim vam još bolje rezultate, kao i dug život PLANINARSKIH NOVINA, časopisa PSCG, jer ne zaboravite: Ako nije napisano, nije se ni dogodilo!

DURMITOR

Najljepša planina CRNE GORE

"Među planinskim divovima južnoslovenskih zemalja najmoćniji i najveličanstveniji je Durmitor."

Kurt Hassert, njemački geograf, (Reise durch Montenegro, tom 1, 1893)

Tekst i fotografije: mr Vlado Vujišić

Durmitor je najljepša i najraznovrsnija planina Crne Gore", ističe Branislav Cerović, legenda Durmitora, autor mnogih knjiga, vodiča i mapa, čovjek koji je u istraživanju i opisivanju Durmitorskog masiva i na taj način postavio temelje za dalja istraživanja i upoznavanje ove prelijepo planine, kao i za ekspanziju turizma i razvoj infrastrukture grada Žabljaka i nacionalnog parka Durmitor.

Durmitor je dobio svoje ime iz keltske reči Dru-mi-tor (Voda-sa-planine). Bobotov kuk,

2523 m, kao najviši vrh Durmitora je takođe i zvanično najviši vrh Crne Gore. Durmitor je ponos Crnogoraca i spade u jedno je od rijetkih oblasti u svijetu gde je na relativno malom prostoru koncentrisano sve što ljubitelji prirodnih ljepota najviše volje: visoki stjenoviti kanjoni, doline, glečeri, duboki kanjoni, obilje ljepljivih i raznovrsnih planinskih jezera, "tibetansko-mongolske" travnatih visoravnih, vodopadnih, bogatih i raznovrsnih šume, neistražene pećine i duboke litice, dosta planinskih prevoja i staza koje predstavljaju pravi raj za bicikliste. Durmitor se izdiže iz prostranih travnatih visoravnih jezera, Pivske planine i Drobnjaka, koje se nalaze u prosjeku na 1400-1500 mnv i

dostigu visinu od 2000 m na Štuocu. Durmitor, koji se uspinje u visinu, i kanjon Tare, koji se strmoglavljuje u dubinu, su dvije skladno dodirnute krajnosti, koje međusobno još jače naglašavaju impresivnost jedan drugome, kanjon sa svojom dubinom visinu Durmitora, a Durmitor sa svojom visinom dubinu kanjona. Tri osnovna morfološka elementa Durmitora su jezersko-pivska visoravan, duboki kanjoni (Tare, Pive, Sušice, Komarnice i Drage) i grupa vrhova u centralnom dijelu visoravni. U užem smislu je Durmitor gorski masiv, dok u širem smislu predstavlja nacionalni park koji se nalazi u sjevernom dijelu Crne Gore. Durmitor je postao nacionalni park 1952. godine. Odlu-

Bezimeni Vrh, Bobotov Kuk i
Đevojka sa vrha Planinice

Najviši vrhovi Durmitora iznad doline Škrčkih jezera

kom UNESCO od 1977. godine područje rijeke Tare je uvršteno u svjetske ekološke rezervate, a od 1980. godine Durmitor i rijeka Tara bivaju uvršteni u svjetsku prirodnu baštinu. Površina nacionalnog parka Durmitor je oko 39.000 ha i zahvata dijelove teritorija pet opština: Žabljaka, Pljevalja, Plužina, Šavnika i Mojkovca.

Planinski masiv Durmitora

Planinski masiv Durmitora se proteže u pravcu sjeverozapad - jugoistok. Pokriva površinu od oko 30 km dužine i 15 km širine, sa 48 vrhova viših od 2000 m i 27 vrhova iznad 2200 m. Močno tektonsko djelovanje i rječna i lednička erozija stvorili su planinski svjet fantastičnih oblika. Durmitorski masiv bogat je pećinama i jamama, među kojima su najpoznatije Ledena pećina i jama na Vjetrenim brdima. Najviši i najpoznatiji vrhovi so: Bobotov kuk, 2523 m, Bezimeni vrh, 2487 m, Šljeme, 2455 m, Istočni vrh Šljeme, 2445 m, Đevojka, 2440 m, Bandijerna, 2409 m, Velika rbatina, 2401 m, Lučin vrh, 2396 m, Prutaš, 2393 m, Minin bogaz, 2387 m, Planinica, 2330 m, Savin kuk, 2313 m, Zupci, 2309 m, Terzin bogaz, 2303 m, Obla glava, 2303 m, Gruda 2302 m, Meded, 2287 m, i Šaren pasovi, 2248 m.

Bobotov kuk (2523 m)

Bobotov kuk (staro ime „Ćirova pećina“) predstavlja najviši vrh masiva Durmitora. Ujedno, to je i zvanično najviši vrh Crne Gore. Bobotov kuk (2523 m) zajedno sa Bezimenim Vrhom (2487 m) i Đevojkom (Soa, 2440 m) sačinjava najvišu i najimpresivniju stijenu na Durmitoru, zvanu „Soa Nebeska“ (stub nebeski), koja se nalazi u centralnom dijelu masiva Durmi-

tora, razdvajajući dolinu Lokvice od Velike kalice. Meded dominira iznad doline Lokvice sa zapadne, i doline Velike kalice na istočnoj strani. Njegova istočna i zapadna strana su više stjenovitije, dok je njegova sjeverna strana većim dijelom odjevena u prelijepo tamno zeleno ruho rastinja kleke i munike bora. Velika kalica razdvaja Meded od Savinog kuka (2313 m) i Šljeme (2455 m), kao što ga dolina Lokvice razdvaja od Čvorovog bogaza (2152 m). Meded je na svojoj južnoj strani povezan grebenom i prevojem Velika previja (2145m) sa masivom Terzinog bogaza (2303 m). Meded je dobio ime po tome što dvije stijene na njegovoj sjevernoj strani, koja se nalazi iznad Crnog jezera, liče na medvjede koji se propinju. Desna stijena je veća i nazivaju je Veliki meded, dok je lijeva manja i nosi ime Mali meded. Masiv Mededa čine vrhovi Veliki meded (2287), poznat i kao Sjeverni vrh, zatim Južni vrh (2285 m), kao i Mali meded (2223 m). Svi vrhovi Mededa mogu se popeti tokom atraktivne grebenske ture koja prolazi njegovim dugačkim vršnim grebenom. Grebenska tura može se sprovesti od Malog međeda ka Južnom vrhu, ili obrnuto. Ova veličanstvena tura predstavlja najekspediciju i najopasniju planinsku turu na Durmitoru, tokom koje se stiče izuzetno iskustvo i spoznaja visokogorskog ambijenta Durmitora. Tačke, Meded je jedan od rijetkih vrhova na Durmitoru oko koga je moguće napraviti kružnu turu, tokom koje je moguće upoznati dobar dio durmitorskog masiva i proći kroz dvije impresivne i lijepo doline – Lokvice i Veliku kalicu.

Nastaviće se....

Piše: prof. dr Željko Poljak, Zagreb

Grbaja - Prokletije

Ovaj je odlomak zapravo sažetak većega članka »Hrvatski planinari u Prokletijama« objavljenog 2010. (HP broj 4, str. 129-133). Opet moramo početi s dr Branimirom Gušićem, koji je taj najviši i najlepši dio Dinarskoga gorja počeo istraživati još prije Drugoga svjetskog rata, u doba kada to nije bilo lako. Prodrio je sve do njegova najvišeg vrha Jezerca u Albaniji.

Kad sam u 55. Ljetopisu HAZU-a (Zagreb, 1949.) pročitao Gušićev izvještaj o još jednoj njegovoj ekspediciji na Prokletije, predložim 1950. tek osnovanom PDS-u Velebit da idemo istraživati Prokletije, tada na glasu kao egzotične i »posljednje bjeline na planinarskom zemljovidu Europe«. Zbog smrte nesreće našeg instruktora u stjeni Durmitora godinu prije prijedlog je jednoglasno odbijen kao »riskantan i avanturički«. Sa mnom je 1951. pristao poći samo kolega s medicine Vlado Gračanin, ali uz uvjet da u stijenama penjemo prvenstvene uspone. Rezultati su bili prvi vodič po Prokletijama koji sam 1952. u nastavcima objavio u ovom časopisu i nekoliko prvenstvenih penjačkih uspona (Sjeverozapadna stijena Žutoga kamena, 14. srpnja 1951.). Budući da je Žuti kamen (2522 m) tada pripadao SR Srbiji, time smo stekli prestižnu titulu prvih alpinista koji su se penjali u Srbiji (danas ta stijena pripada državi Kosovu).

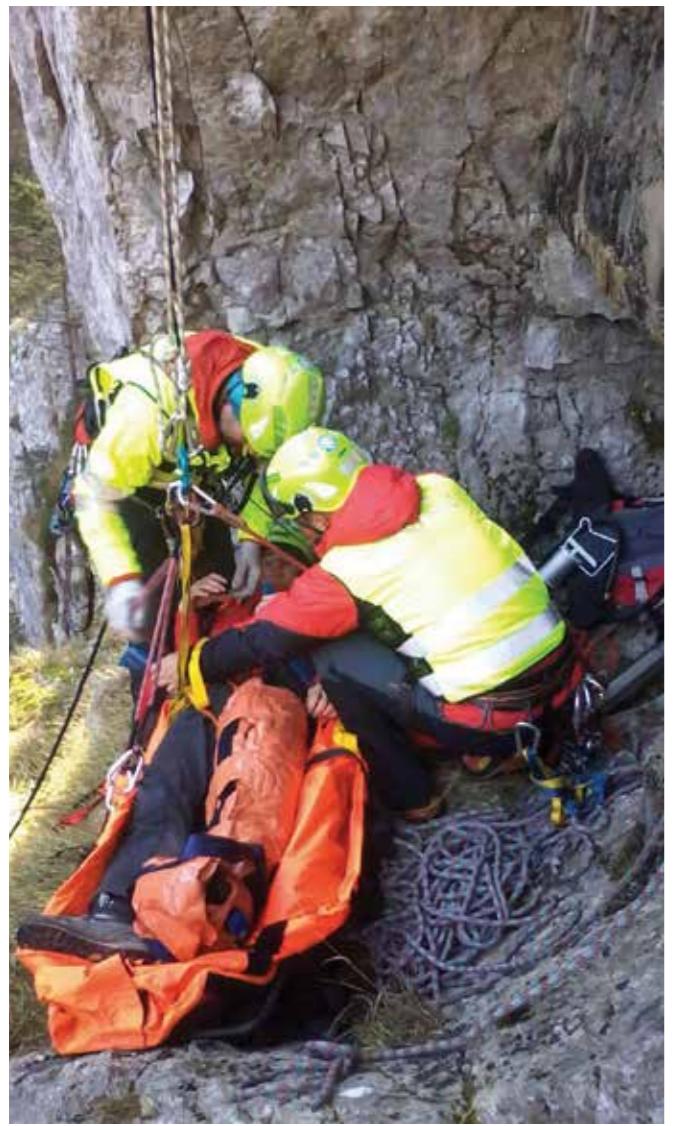
Kad sam se poslijе kao liječnik zaposlio na klinici prof. Gušića, ni sam mirovao dok nismo 1963. organizirali malu istraživačku ekspediciju u gusinjski dio Prokletija, između prekrasnih dolina Ropojana i Grbaje, u koje mi 1951. zbog blizine državne granice pristup nije bio dopušten. Pridružili su nam se geograf Mirko Marković (1929. - 2009.), poslijе akademik, i botaničarka Ljerka Gospodarić. Rezultati su bili izvrstan Markovićev zemljovid toga područja i Gušićev iscrpan opis masiva, oboje objavljeno u ovom časopisu 1964. (broj 3-4). Baza nam je bila u Grbaji kod albanskog roda Ljuljaševića, katoličke oaze u muslimanskom okruženju, koja je živjela na tradicionalan i vrlo zanimljiv način polunomadskih stočara. Kod njih sam bio još nekoliko puta, a njima zahvaljujem i svoju najmiliju planinarsku fotografiju: veličanstvene okomice Brade (Karanfila) s pitomim horizontalama Volušnice u prednjem planu, snimljenu 29. lipnja 1956. (HP 2010, br. 4, str. 129).

Sjećam se i prvog tečaja gorske službe spašavanja Crne Gore održanog oko 1960. U Grbaji, u planinarskoj kući PD-a Radnički iz Beograda. Bio sam tamo gost predavač. Možda je netko sa slike s tog tečaja još živ pa će se prepoznati. Žao mi je što su Ljuljaševići u bivšoj državi toliko proganjani da su se razišli po svijetu. Dugo sam se dopisivao s njihovim ograncima u Kranju i Parizu. Danas su Gusinjske Prokletije planinarski dobro markirane i postale su vrlo popularne, čemu pridonosi i izvrstan vodič koji je napisao Gusinjanin Rifat Mulić (sada živi u New Yorku). Lani me pozvao u Gusinje na predstavljanje drugog izdanja svog vodiča, što sam dakako, zbog daljine, shvatio samo kao počast. Upravo dok ovo pišem, javlja mi e-mailom s Prokletija lektor ovog časopisa Robert Smolec da se u Gusinju susreo sa Rifatom pa smo razmijenili srdačne pozdrave.

Nastaviće se...

Gušić u Grbaji prije pola stoljeća

Neke posebnosti spasavanja u planini

Piše: Prim. dr Radovan Raco Mijanović,
spasilac - ljekar spasilac

Prvu pomoć na mjestu nesreće ukazuje svako lice koje je edukovan za ukazivanja prve pomoći. U obimu i metodama prve pomoći nema razlike u pomoći koju bi pružio ljekar, koji bi se našao u prlici da ukazuje pomoć unesrećenom ili uvježbani spasilac - laik.

Najčešće unesrećena osoba nakon povrede, ostaje prepuštena sama sebi. Stoga je i potreba svakog pojedinca da bude edukovan i ospozobljen da prvu pomoć ukaže sebi-samopomoći, da unesrećena lica budu spremna da ukažu pomoć jedni drugima - uzajamnu pomoć. Uloga dobro obučenog spasioca je da uspostavi maksimalnu saradnju sa povrjetenima prilikom ukazivanja prve pomoći.

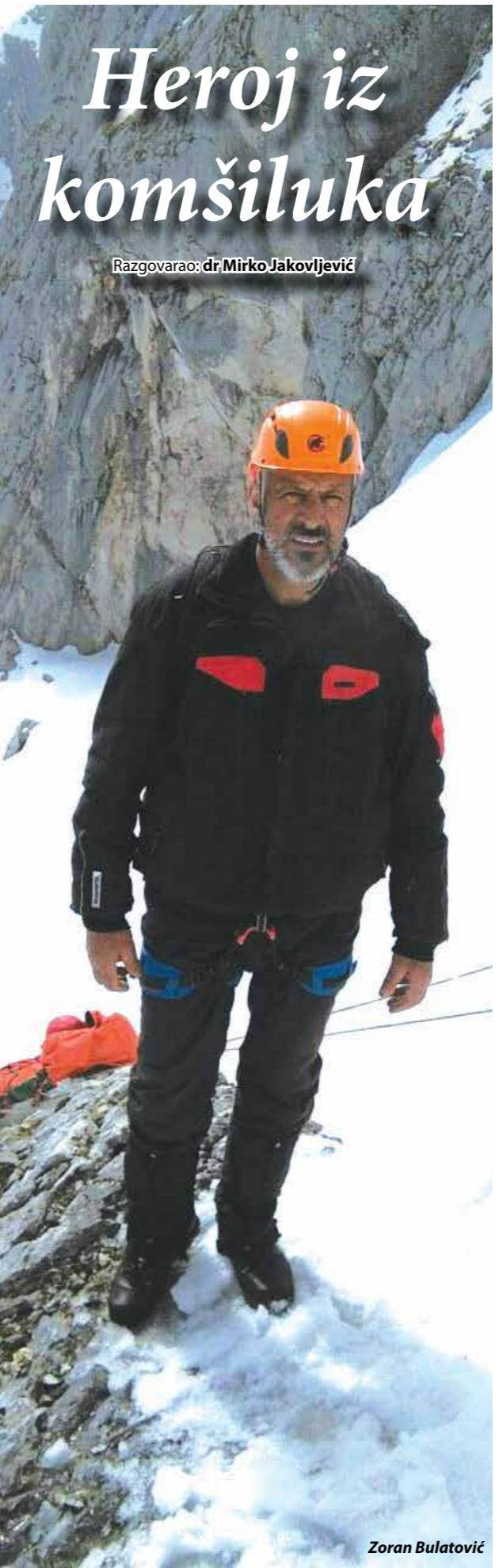
U odnosu na zemaljsku službu spasavanja, kod gorske službe spasavanja način obavještavanja, prilaz pacijentu, njegovo obezbjeđenje i transport su duzi, vremenski zahtjevniji i mnogo teži. Važno je uslove spašavanja prilagoditi uslovima planine, odnosno mjestu nesreće. To dopušta improvizacije i kompromise koji moraju biti adekvatni i obezbijediti sigurno zbrinjavanje unesrećenog. To mogu da rade samo posebno obučeni gorski spasioci.

Duži vremenski razmak koji se javlja od vremena dojave o nastupanju nesreće do dolaska spasilačke ekipa na mjesto nesreće u planini je duži i predstavlja specifične i dodatne napore gorskih spasioca. Njihovo organizovanje, pravilan izbor tehničkih i penjačkih sredstava kao i sredstava za adekvatno zbrinjavanje povrijedjenih i njihov bezbjedan transport, čini ovu službu posebnom. Dužina vremena odjavljivanja o nesreći u planini do početka spašavanja, dodatno komplikuje stanje povrijedjenog, pa se često sreće pogoršano stanje šoka, pomanjanje volumena krvi kod povreda mekih tkiva i krvnih sudova, uznapredovane promrzline, značajnije pothđivanje tijela, trauma prilikom dugotrajnog visenja na alpinističkom užetu, sunčanog udara i operkotina, snježnog slepih i opšte iscrpljenost, traumatskih povreda koštanog sistema i drugih politrauma. Poseban problem prilikom zbrinjavanja čine povrede glave i reanimacija unesrećenog.

Spasavanje u planinama, za razliku od zemaljske službe spašavanja se umnogome razlikuje i iziskuje posebno obučene gorske spasioce. Gorski spasioci su izuzetno fizički pripremljeni i psihički stabilne ličnosti koji su prošli planinarsku školu, školu alpinizma, odlično poznaju tehniku veranja i snalaženja u prirodi, završili tečajeve spašilaštva u planini i suvoj stjeni, kako u ljetnjim tako i zimskim uslovima spašavanja, odlično ovladali i usvojili principe prve pomoći. Svaki od gorskog spasioca poslije položenog ispita za spasioca i poslije godinu dana pripravčkog spašilačkog staža, dobija poseban sertifikat koga je dužan obnoviti svake godine uz konstataciju načelnika Stanice gorske službe spašavanja, da može kvalitetno organizovati i voditi spašilačku akciju i obavljati taj vrlo odgovoran posao sledeću godinu dana. Svi članovi Gorskog spašavanja PSD Javorak-stanica Nikšić su članovi Međunarodne komisije za planinsko spašavanje IKAR koja je i odredila stroge kriterijume za dobijanje zvanja gorski spasioc. Od početka bavljenja planinarstvom do dobijanja zvanja gorskog spasioca protekne u prosjeku deset godina.

Pedeset godina u Crnoj Gori postoji Gorska služba spašavanja pri Planinarskom društvu Javorak Nikšić. Zahvaljujući entuzijazmu članova PSD Javorak, ova organizacija je u svojim aktivnostima prednjačila u Crnoj Gori, usmjerila veliki broj mlađih ljudi da se bave tom izuzetno zahtjevnom i društveno korisnom aktivnošću. Njegovi članovi su osvojili sve značajnije svjetske vrhove. Osvojen je i Mont Everest, krov svijeta. Svi ti rizični alpinistički poduhvati su bili obezbijedani iskusnim gorskim spasiocima. GSS CG, uspješno sarađuje sa Regionalnom razvojnom organizacijom na Bjelasciku, Komovima i Prokletije, sa ministarstvom održivog razvoja i turizma i lokalnim upravama Žabljaka i Kolašina, relizujući projekat "Formiranje obavještajnih tačaka GSS CG na Žabljaku i u Kolašinu." Ovakva aktivnost će uveliko unaprijediti nivo spašilaštva i garantovati sigurnost svima koji će se uputiti u naše planine.

Uporedno sa bilježenjem vrhunskih rezultata u alpinizmu, u planinarskom društvu Javorak su školovani i ospozobljavani Gorskii spasioci. Gorska služba spašavanja Crne Gore-stanica Nikšić izrasla je u savremenou organizovanu službu, sposobnu da se upusti u najteže spašilačke akcije. Garanciju za uspjeh u nesrećama u planini, spašavanju ljudskih života i imovine su, tri instruktora spasioca, jedan spasilac-ljekar-spasilac, tri ljekara spasioca, šesnaest spasilaca, petnaest pripravnika spasioca, sedamnaest počasnih članova spasiaca. Izuzetna, savremena tehnička oprema stanice i saradnja sa specijalnom jedinicom MUP-a Crne Gore, njihovom helikopterskom službom, čini sigurnost u svim planinarskim poduhvatima ukoliko se prije polaska na planinarski poduhvat prijave toj službi.

Heroj iz komšiluka

Razgovarao: dr Mirko Jakovljević

Zoran Bulatović, rođen je 1963. god. Sportom se bavi čitav život a najviše planinarstvom. Instruktor je i trener skijanja. Predsjednik je skijaškog kluba Goršak i istoimenog planinarskog kluba. Pripadnik je Gorskog spašavanja Crne Gore. Zaposlen u Službi zaštite i spašavanja Kolašin.

Kada vas pitaju u kakvoj ste sportskoj formi i fizičkoj spremi, kako odgovorite?

Skromno mogu reći da sam za sada najspremniji i najobučeniji član Službe zaštite i spašavanja Kolašin, što sam dokazao u brojnim akcijama. Skoro da nije bilo akcije na teritoriji opštine Kolašin a i u drugim opština da nisam učestvovao i pokazao koliko poznajem taj teški posao. I sve sa oskudnom ili neodgovarajućom opremom. Mnogo puta. Međutim, istina je da ima dosta ljudi u Službi zaštite koji su neobučeni za spašavanje ugroženih sa teškog i zahtjevnog terena, iz kanjona, sa nepristupačnih stijena pa sam često morao da radim sam. Na žalost, nisam uvijek spašavao nečiji život, što je najvažnije u našem poslu. Mnogo puta sam izvlačio tijela postradalih ljudi.

Koliko, gospodine Bulatoviću, vas posao ostavlja trag na čovjeka?

Dosta. Ostaju ožiljci na duši i tragovi koji se teško mogu izbrisati iz sjećanja čovjeka pogotovo ako izvlačite tijelo na stradalog koga ste poznivali. Jer, ipak smo i mi spasioci ljudi. A opet, zašto ne reći. Naš posao je neshvaćen! Na žalost neprimjetan je u našem društvu. Dok su u drugim zemljama takve službe prepoznate i imaju drugačiji, da kažem, tretman u svijetu.

Koliko su, po Vama ovakve službe potrebne?

Crnoj Gori, a pogotovo opštini Kolašin, služba poput Službe zaštite i spašavanja je itekako potrebna. Međutim, neophodna je i Gorska služba spašavanja. Ne treba gubiti izvida da je naše područje planinsko a Kolašin prepoznato turističko mjesto. Uskoro će ovdje početi sa radom i drugi ski centar. Jednostavno, svakodnevno se ukazuje potreba za takvim službama i obučenim spasiocima. Dokazalo se mnogo puta da obični ljudi koji nisu pripremljeni i obučeni iako hoće, ne mogu i ne znaju kako da pomognu jer nemaju određena neophodna znanja, nemaju adekvatnu opremu, a i da imaju ne umiju da je upotrijebje. U Kolašinu i opštinske vlasti nemaju dovoljno sluha za Službu zaštite i spašavanja i za moje kolege. A za Gorskog spašavanja i ne govorim. Sete se kad im zatreba. Opet kažem, treba da postoji GSS u Kolašinu a i ovakva kakva je postojaće dok ja budem tu. Opremu sam kupio sam i nesobično je koristim kada treba iako je to, za mene, mnogo skupa oprema. Nadam se da će se sve u budućnosti promeniti i Gorskog spašavanja zaživjeti u Kolašinu.

Kako se vi u takvim sadašnjim okolnostima snalazite?

Prije odgovora na vaše pitanje, moram da se za stečeno znanje iz oblasti koje pokriva spašilački posao, zahvalim članovima GSS iz Nikšića, mojim drugovima i prijateljima koji su utemeljili i osnovali GSS Crne Gore. Imao sam akciju po planinama oko Kolašina, Komovima, Moračkim planinama, Sinjavini, Bjelasici... I to uspješnog zajedno sa mojim drugovima planinama. U Gorskog spašavanja sam volonter. Nikada nisam naplatio svoj rad. I to treba promjeniti jer je bilo slučajeva da tražim izgubljene po planinama koji se gube bez vodiča i lutaju sami po planini. Nikome se ne javljaju. Često nema ni vodiča sa licencom pa kad se izgube zovu pomoći. Onda ih moji drugovi, kojih je malo, i ja sopstvenim automobilima tražimo i spašavamo trošeći svoje vrijeme. To treba bolje zakonski urediti. Takvih potraga sam imao u zadnjih pet godina dvadesetak. Spašavao sam 2012. god. i zatrpane ljudje iz snježnih lavina kada je napadao nezapamćeno visok snijeg u Crnoj Gori. Učestvovao sam, dakle u akcijama gdje su spašeni životi iz snježnih lavina što spasioci rijetko imaju priliku. Obično su to akcije spašavanja iz saobraćajnih nezgoda i požara. Bio sam zadnjih 15 godina na mjestu skoro svake saobraćajne nesreće i u kanjonu Morači, Tare i izvlačio nastradale. Moram primjetiti da nakon što sam i sam spasio nekoliko života to humano djelo prode nezapaženo i neprimjetno a oni što ne rade pripisuju zasluge sebi.

Kakva je po vama, budućnost takvih specijalizovanih službi?

Podizanje službi za spašavanje na viši nivo, kako organizaciono tako i u kadrovskom smislu nema bez pomoći i boljeg uključivanja nadležnih institucija. Podizanje svijesti na svim nivoima o neophodnosti stvaranja boljih uslova rada jedan je od ključnih prioriteta za naše opstanjanje. Ako tako bude onda, će i mladi ljudi početi da se obučavaju za ovaj humani posao i nastaviti da ga dalje razvijaju i rade a time budu u prilici da spasu još mnogo života.

Bračni par na jednom od himalajskih kolosa

Predstavljamo: Nives Meroi i Romano Benet

Na vrhu zajedno

Italijanski bračni par je usponom na Anapurnu ušao među legende alpinizma

Piše: Milan Radović

Usvjetskoj planinarskoj sceni nastavljaju se dometi koji se graniče sa nevjerovatnim. Veliki broj alpinista iz godine u godinu pokušava da pomjeri sopstvene granice ali i granice dostignuća koja stoje kao izazov novim generacijama avanturista i "osvajača beskorisnog". Ljestvica je podignuta visoko i previsoko po pokušaji "preskakanja" iz godine u godinu donose tragične događaje u kojima je nestala cijela plejada vrhunskih penjača, alpinista čiji su rezultati bili prosto neshvatljivi za armiju ljudi iz cijelog svijeta koji odlaze u zaledeni svijet i zonu smrti po svoj dio slave ili samo izazova koji ih čini srećnim.

U cijelom nizu najrazličitih dostignuća izdvojilo se jedno koje je postigao najpoznatiji penjački bračni par, Italijani Nives Meroi i Romano Benet. Naime, 11. maja 2017. godine, svjetska alpinistička javnost je putem planinarskih portala i medija obavijestena da je bračni par ispenjao Anapurnu (8091 m) toga dana oko 10,30 h, čime su uspješno završili svoju seriju uspona na 14 osamhiljadaša bez

dodatnog kiseonika. Ovim su Nives i Romano postali prvi bračni par u istoriji penjanja na osamhiljadaše kojem je to pošlo za rukom.

Bračni par je uspon izvršio zajedno sa Špancem Alberto Zerainom i njegovim penjačkim partnerom Džonatanom Garsijom. Zerain i Garsija su imali plan da postanu prvi ljudi koji će sve osamhiljadaša popeti dva puta. Na ovaj izazov su se odlučili nakon što je taj projekat napustio Španac Huanito Oirazabal a koji je bio najbliži ostvarenju tog cilja. Na žalost Baskijac Zerain nikada neće uspeti u svojoj namjeri jer je samo mjesec dana nakon ovog uspona poginuo na Nanga Parbatu, zajedno sa Argentincem Marianom Galvanom.

No, vratimo se italijanskom bračnom paru. Nives Meroi je rođena 1961. godine u Bergamu a Romano Benet 1962. godine u Tarvisiu. Njihov prvi susret označio je početak nečega što ih je odvele mnogo dalje od veze ili braka. Zajednička ljubav prema planinama i planinarenju je stvorila čvršću vezu od dvoje ljudi privezanih na isto uže. Brak su sklopili 1989. godine a za život su izabrali malo selo Fusine u srcu divljih Julijskih Alpa. To je mjesto za

koje kažu da je "idealno" za njihov staromoran način života pun planinarenja i daleko od gužve i mode.

Zajedničku penjačku karijeru započeli su 1994. godine na jednoj od najizazovnijih planina čije ime svi svjetski planinari izgovaraju sa strahopštovanjem, K2. Nijesu uspjeli da stignu do vrha jer su za uspon izabrali novi nepenjani smjer sa sjeverne strane planine. Ovo govorio o njihovom pristupu i filozofiji planinarenja koju su usvojili na početku ostvarenja svojih snova.

Zajedno na visini

Svoj prvi osamhiljadaš popeli su četiri godine kasnije, tačnije 1998. i to, ni manje ni više nego na "planini ubici" Nanga Parbatu (8125 m). Bezmalо dvadeset godina kasnije, sa Anapurnom okončali su svoj "grand tour". Par je svoje uspone uvijek izvodio zajedno, bez pomoći Šerpasa i nosaća, bez dodatnog kiseonika i sa malim ekspedicijama. Imaju čist i pošten pristup alpinizmu. Ovi aspekti dokazuju planinarsku filozofiju bračnog para koja svoje korijene ima u istraživačkom stilu koji je dijametralno suprotan onome koji je vladajući u eri sveopšte komercijalizacije visokogorstva i alpinizma. Imajući u vidu ovaj pristup planinarenju na visoke svjetske planine, sigurno je da će ovaj bračni par nastaviti svoje putovanje...

1999. godine su sumirali uspon na osamhiljadaš Shisha Pangmu (8046 m), a samo deset dana kasnije na Cho Oyu (8201 m). 2003. godine postigli su nevjerovatan „hattrick“ popevši Gasherbrum 1 (8068 m), Gasherbrum 2 (8035 m) i Broad Peak (8047 m) za rekordnih 20 dana. Prije njih je samo legendarni Erhard Loretan uspio da napravi bolji rezultat popevši ova tri osamhiljadaša za 17 dana. Ovakav rezultat nikada nije nađena žena nije postigla ranije.

Bračni par Benet-Meroi je već naredne godine nastavio svoje uspone. Popeli su Lhotse (8516 m) a dvije godine kasnije (2006.) Dhaulagiri (8167m) nakon čega je uslijedio uspon na K2 kome se bračni par vratio nakon dvanaest godina od neuspješnog uspona kada su odustali na samo 200 metara ispod vrha na sjevernim padinama. Uspon na K2 bračnog para ušao je u analne penjanja na jednu od najsmrtonosnijih svjetskih planina. Nives i Romano su ostali sami na planini nakon što je ona napuštena od svih ostalih ekspedicija...

Naredne godine izbor je pao na najveći vrh svijeta Mont Everest a 2008. godine uspješno su stigli na Manaslu (8163 m), istog dana kada su potpisnik ovih redova i Dragan Bulatović ispenjali prvi osamhiljadaš u istoriji crnogorskog planinarenja. Sa jedanaest osamhiljadaša Nives Meroi je privukla pažnju u ženskoj konkurenciji pa joj je Erri De Luca u svojoj knjizi dao nadimak "The Tiger". Nives je bila najozbiljniji kandidat da postane prva žena na svijetu sa svih 14 osamhiljadaša. Međutim to nije imalo veze sa njenim pojmanjem planinarenja kao ni sa Romanovim jer ona nije željela da se takmiči sa bilo kim niti je zanimalo šta "radi" konkurencija. Njena ideja je bila vezana za istinsko partnerstvo, ravnotežu, uzajamnu podršku i zajednički rezultat koji su ostvarili ona i njen muž. Već sledeće godine, događaj koji će promijeniti njihove planove je dokazao da njen rezultat i mogućnost da postane "prva na svijetu" Nives nijesu važni u odnosu na ideju da budu zajedno na vrhovima...

Najteži uspon u životu

2009. godine prilikom uspona na Kangchenjunga Nives je primjetila da njen muž izgleda čudno umorno i da ne može da nastavi penjanje. Romano je insistirao da ona nastavi jer je vrh bio blizu ali Nives nije htjela ni da čuje već je insistirala da se vrate oboje u bazu što se pokazalo od životne važnosti za Romana. Benet se uskoro suočio sa najvećim izazovom, najtežim penjanjem od svih na planini koja se zove život, sa teškim oboljenjem koštane srži. Nives je odlučila da i ovu bitku vode zajedno i stignu do vrha, do njegovog izlječenja.

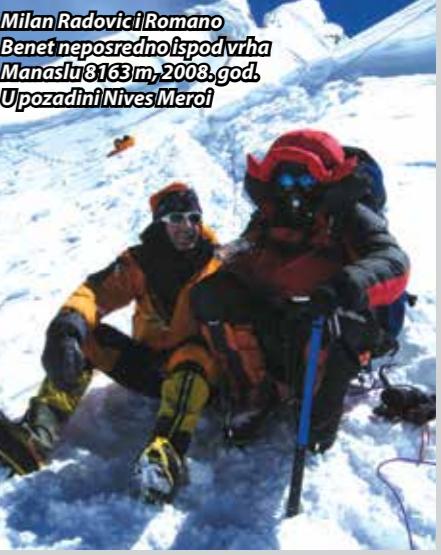
"Da nije bilo teških situacija koje smo doživljeli u planinama, mislim da ne bih mogao sve ovo da podnesem", rekao je Benet tokom dvije godine liječenja i velike borbe za povratak na planinarsku scenu. Liječenje je uključivalo desetine krvnih transfuzija ali terapije

"Serija 8000" Nives Meroi i Romana Beneta:

Annapurna (2017), Makalu (2016), Kangchenjunga (2014), Manaslu (2008), Everest (2007), Dhaulagiri (2006), K2 (2006), Lhotse (2004), Gasherbrum 1 (2003), Gasherbrum 2 (2003), Broad Peak (2003), Cho Oyu (1999), Shisha Pangma (1999), Nanga Parbat (1998)

Susret na Manasluu

Autor ovog teksta i predsjednik Planinarskog saveza Crne Gore Dragan Bulatović upoznali su bračni par Meroi-Benet prilikom uspona na jedan od najzahtjevnijih osamhiljadaša, Manaslju. Vrh smo ispenjali istog dana, 04. oktobra 2008. godine. Pedesetak metara ispod vrha, dok se bračni par vraćao a mi penjali prema vrhu napravili smo pauzu za zajedničke snimke. Iscrpljeni dugim usponom iz C3 na 7400 m do vrha, borili smo se za vazduh i kiseonik iz boca dok su oni lagano i bez znakova velikog umora hodali bez boca sa kiseonikom. Nama je bilo fascinantno da neko sa takvom lakoćom funkcioniše na toj visini.

Milan Radović i Romano Benet neposredno ispod vrha Manaslju 8163 m, 2008. god.
Upozadini Nives Meroi

nika. Nives i Romano su to uradili potpuno autonomno čime su ušli u anale svjetskog alpinizma.

Bračni par smatra da im je njihovo međusobno potpuno poznavanje i funkciranje u svakodnevnom životu pomoglo da savladaju izazove osamhiljadaša. "Mi smo uvijek pomagali jedno drugom i mislimo da ljubav kao i prijateljstvo moraju biti zasnovani na principima obostrane povezanosti", govori Nives. Poznajši partnera, znao kako se poнаша, kako se kreće i zato je mnogo bolje ići na planinu sa njim nego sa nekim za koga ne zna koliko daleko može. "Mi se pozajmemo toliko da nije potrebno da razgovaramo da znamo da li treba da se zaustavimo, pratimo ili odmaramo", objašnjava Nives njihov uspjeha. "Između nas nema konkurenkcije" dodaje Romano Benet pojašnjavajući kako funkcionišu u ekstremnim uslovima penjanja na himalajske kolose.

Ono što su uradili Nives Meroi i Romano Benet je jedinstven primjer sposobnosti, snage i konstantnosti u uslovima u kojima je ulog život. U uslovima ekstremnih izazova koji stoje u samoj ideji da se stigne na svih četraest. Ali, iznad svega, primjer ljubavi, požrtvovanja i zajedništva koje ih je dovelo do najvećih svjetskih visina i koji je testiran podjednako na životnim strminama kao i onim planinskim. Svakako, zavjesa na veliku priču nije spuštena i očekujemo od ovo dvoje ljudi koji su zajedno još od srednje škole, da nastave svoj put kojim se rjeđe ide.

Oni su pioniri planinarstva u Crnoj Gori

Piše: Miodrag – Mijo Kovačević

Stojan Cerović

Moja ljudska, moralna i planinarska etika obavezuju me da ukažem u našem časopisu, podsjetim i upoznam naše članstvo, o dvojici ljudi koji su po mome uverenju, prvi i pravi začetnici planinarstva u Crnoj Gori. Jer, nerijetko smo svjedoci ponašanja pojedinih planinara, posebno mladih, koji smatraju da planinarstvo kod nas, počinje sa njima i od njih. Ovakvom ponašanju i shvataju, vjerovatno, doprinosi i to, što dio našeg članstva, nedovoljno čita i prati literaturu iz ove oblasti. Primjera radi, čak i nas časopis "Planinarske novine", koji je, po mnogim vrlo kompetentnim komentarima, kvalitetan i sadržajan, čita malo broj planinara.

Dvojica ljudi, o kojima želim upoznati naše članstvo su Cerovići - Stojan i Branislav, prvi rođen, a drugi i potiče iz drobnjačkog sela Tušina, kod Boana, opština Šavnik.

Stojan Cerović, dugogodišnji profesor Nikšićke gimnazije, čije ime škola i nosi, jedan je od najuglednijih ličnosti nikšićkog kraja, a i šire, svih vremena. Rođen je 1898. godine, na ognjištu pradjeda Novice Cerovića, istaknutog crnogorskog junaka, vojvode i senatora. Poslje osnovne škole na Cetinju, gimnaziju i studije jugoslovenske književnosti i francuskog jezika, završio je u Beogradu. Kao dobrovoljac, učesnik je u I i II balkanskom ratu. Od 1915. godine borav u Parizu, gdje se bavio novinarstvom, a 1921. godine враћa se u Beograd, zatim u Nikšić, gdje počinje sa radom kao profesor u gimnaziji. Bio je poznat po svojoj roditeljskoj brzi prema učenicima i uvijek ih je štitio.

U Nikšiću je pokrenuo i uredjivao nedeljni list "Slobodna misao" koji je izlazio sve do kapitulacije Jugoslavije. Godine 1932, pokrenuo

je časopis "Razvrsje", koji je ubrzo zabranjen od strane režima. Naredne, 1933. godine, pokreće novi časopis "Valci", ali je i on zabranjen. Objavio je tri knjige "Crnogorci o sebi i životu", koje je štampao u svojoj štampariji u Nikšiću.

Okupacija zemlje i početak rata 1941. godine, Stojana Cerovića zatekla je u Nikšiću. On odlazi u Drobnjak i učestvuje u pripremi ustanka protiv okupatora. Ubrižno je bio uhapšen i interniran u Albaniju, da bi kao težak bolesnik bio oslobođen u novembru 1941. godine. Odmah je stigao na Žabljak i priključio se NOP-u, kada počinje njegov neumorni politički rad u borbi protiv okupatora. Predsedavao je Konferenciju rodoljuba, na Tjentištu, 16. juna 1942. godine. Biran je za člana AVNOJ-a i učestvovao je na njegovom prvom sastanku u Bihaću.

Stojan Cerović, istaknuti vaspitač, publicista, političar i veliki patriota, umro je od rana zadobijenih u bici na Neretvi za vrijeme Četvrte neprijateljske ofanzive, u martu 1943. godine, u Odžaćima kod Nevesinja. U maju 1951. godine njegovi posmrtni ostaci preneseni su i sahranjeni kod crkve u njegovom rodnom mjestu u Tušini.

Stojan Cerović, bio je jedan od prvih inicijatora i pokretača turizma i planinarstva, koji je još tada uvidio da to trebaju biti važne privredne grane u Crnoj Gori. U Višoj realnoj gimnaziji u Nikšiću 1928. godine, na inicijativu profesora Cerovića, osniva se đaka družina "Budućnost", i u njoj sekacija izviđača i planinara "Steg". U radu sekcije "Steg", išće se i njom rukovodi učenik Tibor Sekelj, čiji je otac bio profesor u gimnaziji. Tibor Sekelj je kasnije postao svetski poznat avanturista, putopisac i istraživač. "Steg" je pored školske, okupljao i gradsku omladinu. Organizovani su brojni izleti i logorovanja u okolne planine, a u svom programu rada imali su proučavanje i čuvanje prirode, propagirajući planinarstvo kao novu sportsku granu.

U Nikšiću je 1934. godine profesor Stojan Cerović osnovao Turističko društvo "Durmitor", kojemu će u budućem biti glavni oblik i sadržaj rada, biti razvoj i unapredjene planinarstva. Stojan Cerović je bio prvi predsjednik Društva, a sekretar Ilija Kavaja. Društvo je okupljalo brojne ljubitelje prirode i planinarstva - omladinu, intelektualce, među kojima i nekoliko doktora nauka. Početkom 1935. godine u Nikšiću je objavljena knjiga "Durmitor, njegove ljepote i prirodno bogatstvo". Na čelu uređivačkog odbora bio je profesor Cerović.

Na inicijativu Stojana Cerovića, društvo "Durmitor" donijelo je 1936. godine odluku o izgradnji turističko-planinarskog doma na Žabljaku. Projekat doma uradio je, tada poznati, projektant I arhitekta Aleksandar Vasić. Novčana sredstva za izgradnju doma, činili su dobrovoljni prilozi gradjana Nikšića i iznosili su oko 300.000 ondašnjih dinara. Dom je završen i otvoren 1940. godine. Lokacija doma, njegov oblik i gabariti, bili su skoro u svemu kao sadašnjeg hotela "Durmitor" na Žabljaku. Tokom II svjetskog rata, prije početka Petne prijateljske ofanzive 1943. godine, u domu je bila smještena Centralna partizanska bolnica i ranjenici. Nakon napuštanja Žabljaka i prebacivanja jedinica NOB, preko Durmitora I Pivske planine prema Sutjeski, dom je uništen u požaru. Društvo "Durmitor" je prestalo sa radom početkom rata, a kako po završetku rata nije obnovljeno, zemljište i ostaci doma preneseni su u vlasništvo opštine Žabljak.

Eto, zbog čega smaram, da je profesor Stojan Cerović pionir i začetnik organizovanog i modernog planinarstva u Crnoj Gori. Takodje, pozivam na razmišljanje - ima li dovoljno argumenata, da se 1928. godina proglaši za početak planinarske aktivnosti u Crnoj Gori.

Želim, na kraju pomenuti, da sam sredinom prošlog vijeka, bio učenik i maturant Više realne gimnazije "Stojan Cerović" u Nikšiću kao poznate i prestižne vaspitno-obrazovne ustanove. Povodom obilježavanja desetogodišnjice smrti profesora Stojana Cerovića, 1953. godine, bio sam u delegaciji profesora i učenika Gimnazije, koja je posjetila njegov grob u Tušini. Putovali smo teretnim otvorenim kamionom, preko Krnova, Šavnika i Bukovice, po izoranom i prašnjavom makadamu - preko tri sata u odlasku i isto toliko u povratku.

Podatke za ovaj prilog, koristio sam iz knjige "Devedeset godina Nikšićke gimnazije", autora Branka Radojičića, 2004 godina i knjige "Od Trebjese do Himalaja" autora Dina Tuzovića, 2000 godine.

Nastaviće se...

PSD "Javorak" iz Nikšića organizovao uspon na planini Rila u Bugarskoj

Zimski uspon na vrh Balkana

Piše: Ivan Kilibarda

Ekipa PSD "Javorak" iz Nikšića u sastavu: Dragutin Vujović, Dušan Vujić, Ivan Kilibarda, Miloš Zvicer, Dimitrije Vujanović, Milivoje Strunjaš, Bogdan Mijušković, Milan Vuković, Matija Vujović, Nikola Spajić, pojačani sa Andrijom Đokovićem iz planinarskog kluba „Mala Družina“ iz Nikšića i Ivom Verigo iz Planinarskog kluba „Subra“ iz Herceg Novog, put Bugarske krenula je iz Nikšića 22.02.2018. godine. Nakon napornog puta po zaledenim cestama Crne Gore i Srbije preko Niša gdje smo prenoćili, stigli smo u skijarski centar Borovec, gradić udaljen šezdesetak kilometara od Sofije. Smjestili smo se u Planinarskom domu „Šumnatice“, nedaleko od centra Borovca, gdje nas je dočekala i poželjela ugodan boravak ljubazna domaćica Mariana. Planirano je da se sjutradan izvede uspon na Musalu, na 2925. mnm. i nakon detaljnog dogovora, svi smo ubrzo bili u krevetima.

Ujutro, nakon doručka krenuli smo put Borovca odakle smo se gondolom popeli do vrha

Jastrebec 2369mnv. Dio ekipe krenuo je hodajući uskom vijugavom stazom, a drugi dio je na turno skijama stigao do doma „Musala“ na 2399mnv. Vrijeme nam je do tada išlo na ruku, a onda su se počeli navlačiti gusti, crni oblaci i počeo je da duva jak vjetar. Orjenitisi smo se lako jer metalni, telefonski stvari vode vode do vrha. Između dva zaledena jezera, a zatim desno između vrhova Ireček i Aleko propadajući kroz dubok snijeg stigli smo do doma „Ledeno Jezero“ na 2709mnv. Predat u tom malom planinarskom domu u obliku piramide, iskoristili smo za obuvanje dereza i put nastavljamo oštrim zaledenim grebenom koji je čitavim dijelom obezbijeden sajalom. Do meteorološkog opservatorija i doma „Everest“ koji je „posaden“ na samom vrhu, stigli smo pola sata poslije podneva. Svi dvanaest članova ekipa našlo se na Musali. Bili smo srećni, ali i pomalo razočarani zbog velike magle koja nas je pratala od doma Musala i koja nam nije dozvoljavala da uživamo u pogledu na ovu balkansku ljepotu. Na vrhu zastavice, foto aparati, osmjesi,

kratak predah i brz povratak jer je vrijeme dodatno počelo da se pogoršava.

Šlagi, Dule, Dimitrije, Matija i Andrija skijama, ostali pješačeći prema planinarskom domu Musala, a zatim dugačkom stazom niz Musalensku rijeku vraćamo se u Borovec malo prije mraka. Iscrpljeni, ali srećni, stizemo do doma u Šumnaticama, gdje smo uz pripremljenu večeru prepričavali do kasnih večernjih sati doživljaje uz osmjeh, šalu i po koju čašicu „bugarske“ rakije.

Sledeći dan iskoristili smo za opuštanje i za skijanje po prelijepim stazama Borovaca da bi 26.02. krenuli za Crnu Goru. Uz put obišli smo nevjerojatno zdanje Rilskog manastira i opet preko Niša i nezaobilaznog Kopaonika, stigli 27.02. u Nikšić.

Osim dobrog druženja, zadovoljstva zbog popetog vrha i uživanja u ljepotama planine Rile bila je ovo dobra priprema i provjera za naredne uspone i ekspedicije koje PSK Javorak planira u narednom periodu.

San o 7 svetskih vrhova

Nakon uspešnog uspona na Everest, Akonkagu i Kili-mandžaro projekat o 7 svetskih vrhova na 7 različitih kontinenata mi nije davao mira. Sledеći u nizu je bio Elbrus 5642 m, najviši vrh na Evropskom kontinentu. 2014. uspela sam se na Elbrus sasvim sama, a spustila sam se na skijama u Telemark stilu. Svaka planina je različita, puna sopstvenim osobinama i, ma koliko laka izgledala, ne sme se ni najmanje potcenjivati. Zbog toga je i uspon na Elbrus trajao duše neko što sam očekivala. Pokušala sam da se domognem vrha 4 dana, sa skijama na ledima praćena veoma lošim vremenom. Zbog veoma loše vidljivosti i nedovoljne aklimatizacije rešila sam da se vratim sa 5600 m, i da pokušam neki drugi put. Međutim, ohrabrena mojim ocem koji me je preko internet savetovao da ne odustanem i celog života žalim zbog toga. Podsticao me rečima da se vremenske prilike poboljšavaju a da sam ja već dovoljno aklimatizovana. **Eto tako sam se ja u toku nedelju dana dva puta popela na planinu zahvaljujući mojim roditeljima - najvećoj podršci koju sam uvek imala.**

Skijanje sa velikih visina je postal nova pasija od kada sam počeka da praktikujem Telemark sa Italijanskim timot TSE (Telemark Ski Event) koji su me nesrebično podržavali znanjem, treningom i opremom. Alpi postaju redovna destinacija za trening, koji se nastavio čisto ženskom ekspedicijom u Iran 2015, godine i iskustvo u skijanju telemark stilom sa vrha Mera (Mera peak) u Nepalu, visokog 6476

m. Severnoamerički džin Denali (6194 m) je bio cilj u 2016. god. To je peti od sedam vrhova na sedam različitih kontinenata, ali i najhladnija planina na svetu koju sam ikad doživela. Moj partner, Filip Vasileski, i ja smo se, posle 17 dana provedenih na planini, uspeli na vrh 24. maja 2016. god. u uslovima dobre vidljivosti ali pri veoma jakom vetru. Ja sam uspela, istog dana, da se spustim do kampa 4 (4350m) sa promrzelinama 2 stepena na nosu i prstima na rukama i nogama. Filip je sa još 5 planinara, ostao zarobljen u mečavi na visokom kampu (5250m) dodatnih 3 dana deleći ostatke plina i hrane sa ostalima i čekajući da se veter smiri do bezbedne jačine. Oficijalno, mi smo uspešno završili ekspediciju 29. maja, stigavši bezbedno u Talketnu, posle jednog od najokrutnijih iskustava uopšte.

San o 7 vrhova staje. Nedostaju još vrhovi sa dva kontinenta da bi Makedonija doživela još jedan nacionalni moment uz jednu Makedonku koja bi ostvarila uspon na sedam najviših vrhova sa 7 kontinenata. Ali to nije sve, jer pored nacionalnog trenutka i projekta 7 vrhova, tu je i nekoliko drugih ciljeva koji granice sopstvenih snova i projekata podižu na nivo koje moramo koordinirati sa našim svakodnevnim životom i obavezama.

Kao vizuelni umetnik iskoristila sam mogućnosti da dokumentiram moja putovanja na jedinstven način, preko vizuelnih dnevnika crteža i slika, urađenih u autentičnim uslovima na velikim visinama, tačno na licu mesta događaja.

Rajska ljepota sazdana od mita i stvarnosti

Dolomiti

Pogled na sjevernu stranu masiva Dolomiti di Sesto

Tekst: Biljana Kojić
Fotografije: Dijana Borozan i Dušan Kaluđerović

Svi znate priču o legendarnoj Atladniti. Po predanju, bijaše to Raj na Zemlji. Raj zauvijek izgubljen u dubinama okeana. Od drevne zemlje ostala je samo čeznja za idealnim mjestom i stalna potraga za idilom, za harmoničnim, divotnim i unikatnim kutkom na Zemlji.

A, šta ako vam kažem da takvo mjesto zaista postoji, da smo ga pro-našli, i da nije u pitanju mit, već stvarna priča. Priča o Raju na Zemlji koji je prije više od 65 miliona godina izronio iz talasa tropskog mora Tetide. Nastao je u dugom procesu bujanja i cvjetanja morskih koralja, školjki i algi, koji se odvijao prije 240 miliona godina, da bi, znatno kasnije, uz tektonska kretanja bio udignut na visinu, postavljen na pijedestal i danas predstavlja jedinstven fosilizovan atol. Da sve bude još zanimljivije, nisu u pitanju koralni prstenasti grebeni u Tihom i Indijskom okeanu. Riječ je o naočitom planinskom arhipelagu u masivu Alpa. Ovo je priča o Dolomitima, o visokom gorskom masivu, nesličnom bilo kojem drugom planinskom lancu.

Dolomiti su planinski masiv na sjeveroistoku Italije. Obuhvataju prostor dviju italijanskih regija: Veneto i Trentino Alto Adige/Sudtyrol i četri provincije: Belluno, Bolzano, Trento i Pordenone-Udine. Pružaju se od rijeke Adige na zapadu do doline Pieve di Cadore na istoku. Sjevernu granicu ovog masiva čini dolina Val di Pusteria, dok južnu granicu tvori dolina, Val Sugana. Podijeljene su na: Zapadne/ Dolomiti Occidentali (sa grupom planina: Brenta, Catinaccio-Latamar, Sassolungo, Odle-Puez-Cir, Sella, Marmolada, Pale di San Martino, Alpi Feltrine-Feruc) i Istočni/ Dolomiti Orientali (sa grupom planina: Schiara, Civetta-Moiassa, Pelmo-Dolomiti di Zoldo, Croda Rossa di Ampezzo, Tre Cime di Lavaredo).

Što ove planine čini tako izuzetnim? Čime to isjavaju, te izazivaju divljenje? Zbog čega su tako jedinstvene i drugačije od ostalih planina? U čemu je tajna njihove privlačne moći, te zamolio su svakog svojeg posjetioca?

Odgovor na ova pitanja krije se u nesvakidašnjoj genezi ovih planina, vrtložnoj istoriji, vjekovima taloženoj kulturi i nadasve zadirajućoj ljepoti krajolika koja vas uvodi u jedan sasvim poseban svijet. Taj svijet nisu oblikovali samo kreativne i moćne sile prirode. Ovo mjesto je uklesala i burna istorija i ljudska ruka.

Geološka posebnost načinila je od Dolomita sedimentne karbonatne platforme, najprije izgradene samo od krečnjaka, da bi tek kasnije bile zahvaćene procesom dolomitizacije. Tako je nastao mineral dolomit i dolomitska stijena koja čini gradivno tkivo ovih planina. Riječ je o mineralu otkrivenom 1791. godine u istočnim Alpima od strane francuskog geologa Dédéat Gratet de Dolomieu, po kojоj masiv i nosi ime.

Na vrhu Monte Paterno nv 2744 m

Kada ih danas pogledamo, u izmjeni strmih i ugaonih stijena, travnatih padina i šumskih površi, teško je zamisliti da su nekada bili dio koralnog grebena, konstantno izloženog transformacijama uslijed zemljotresa, vulkanskih eksplozija i gomilanja sedimenta.

Zato se nemojte začuditi ako zaronjeni među dolomitskim stijenama naiđete na kakvog morskog sunđera, školjku ili morsku zvijezdu, ako ustremljeni ka njegovim visinama osjetite snažno strujanje, ne morskih već vazdušnih talasa, jer Dolomiti su mjesto na kojem se susreju kontrasti. Iz takvih susreta rađaju se fenomeni, specifičnosti i izuzetnosti, a ove planine ih imaju i izobilju.

Irazito visok procenat kalcijum i magnezijum karbonata sadržanog u dolomitskim stijenama istovremeno tvore nesvakidašnju formu, dekorativni izgled i ostar oblik ovih planina. Masiv obiluje kamenim katedralama, tornjevima, kulama, iglama, šiljcima... i drugim impresivnim kamenim zdanjima, pa ne iznenađuje izjava jednog od najpoznatijih arhitekata modernog doba, Le Corbusiera da su Dolomiti „najlepše arhitektonsko djelo na svijetu“.

Kao remek djelo prirode, poznate su još pod nazivom „Monti Pallidi“ odnosno „Blijede planine“. Za blijeđu boju ovih planina zaslужan je mineral dolomit obogaćen magnezijumom. No, uprkos „blijedilu“, ove planine zorom i sutorom često zarumene. Ovaj fenomen naziva se „Enrosadira“, što znači pocrvenjeti. Najprije zorom, istočne dolomitske stijene zasijaju bronzano-crvenim sjajem, da bi se u smiraju, u stapanju noći i dana, spojile plava i crvena u ljubičastu nijansu, bojeći zapadne zidine Dolomita. Kao u igri najtanjanijih osjećanja, miješaju se i prelivaju boje, od stidljivih, svijetlih tonova do vatreno crvene, pod kojom goru dolomitski kamen. Taj svijet treptaju boja, protkan zlatnim sunčevim koncima stanuje jedino na Dolomitima.

Nastaviće se...

Pole, pole! (Polako, polako!) - moj odlazak na Kilimandžaro

I dalje na putu, nastavljam da tražim smisao, lijek, spokoj, nastavljam da tražim sebe, ovog puta u dalekom i divljem kutku naše ljepote planete, na planini Kilimandžaro.

Piše: Jelena Petković

Vulkanskog porijekla, lociran duž velikog istočno - afričkog rova, Kilimandžaro sa svoja tri vrha Kibo 5,895 mnv, Mavjenzi 5,149 mnv, Šira 3,962 mnv, se uzdiže 4,600 m iznad platoa u sjevero-istočnoj Tanzaniji i predstavlja najvišu samostojeću planinu na svijetu ali i najviši vrh afričkog kontinenta.

Kilimandžaro i njegovi mistični snjegovi koje je Hemingvej zauvijek ovjekovečio svojim perom a koji će usled globalnog zagrijavanja po procjenama stručnjaka iz ove oblasti nažalost ubrzo i nestati, daleko u divljini Afrike, još od prvog uspona Hansa Majera i Ludviga Putselera krajem XIX vijeka, poput magnetne privlače planinare ali i ljubitelje prirode i avanture iz svih krajeva svijeta, pa i sa našeg Balkana.

Ekspedicija u organizaciji beogradskog planinarskog kluba Extreme Summit Team, pod besprekornim vođstvom Kenana kome je ovo šesti odlazak na Kilimandžaro, uz neizostavnu podršku lokalne agencije iz gradića u podnožju planine na čelu sa vodičem Lazarom i njegovim pomoćnicima, Paskom i simpatičnim, stalno nasmijanim drugim

pomoćnikom čijeg se imena sada ne mogu sjetiti, okupila je 16 divnih ljudi (uključujući moju malenkost koju takođe okarakterisah kao divniju) iz svih krajeva bivše SFRJ: Nejc iz Slovenije, Mario iz Hrvatske, Lejla i Adis iz Bosne i Hercegovine, Vesna i Zlatko iz Makedonije, Nataša i Filip iz Crne Gore, Danijela, Jelena, Suzana, Igor, Milivoje, Milorad i ja iz Srbije (mada i polovina mene pripada Crnoj Gori, a posebno njenim planinama).

Lijepo je znati, pripremiti se ali opet postoji i ona neophodna doza iznenadenja i neočekivanog, pa uopšte i ne postavljaju dodatna pitanja, i nestrpljivo čekam polazak u planinu.

06. februar

Dolazimo do kapije NP Kilimandžaro na 1,879 mnv, gde upoznajemo tim lokalne agencije, oskudno odjeveni ali nasmijani, nosači i kuvarci bez čije logističke podrške ovaj odlazak na planinu bi trajao značajno duže i iziskivao značajno veća finansijska sredstva.

Opet ne mogu da ne pomislim kako bi ipak bilo bilo dobro, bolje, ići i biti prepričen samom sebi na ovaj planini, samim tim i bliže suštini. Ovako više od 30 ljudi će nam pomoći i brinuti se o nama, da to je njihov posao, da nema planinara oni ne bi imali prihode ali opet, osećaji ne/postojanja socijalne pravde, analiza uticaja koji beli čovek ima i komercijalizacija planine, će me pratiti tokom celog boravka u Africi i dugo nakon povratka.

04. - 05. februar 2018.

Putovanje nas vodi od Beograda, preko Dubaja do aerodroma Kilimandžaro nadomak

Nakon registracije i ručka, kroz džunglu, posmatrajući plave majmune se lagom setnjom upućujemo stazom dugom 8km do skloništa Mandara na samom obodu džungle na 2,720 mnv. Uz put srećemo grupe koje se vraćaju sa planine, neki pjevuše, pozdravljaju nas i žele nam srećan uspon uz osmjeh, neki prolaze prečutno možda umorni a možda samo po prirodi takvi, a neki nas panično upozoravaju da vodimo računa i da ova planina nije laka.

Zašto bi neko imao potrebu da planinu okarakteriše kao "laku" i u čemu se ogleda ta "lakoća"? Sa kime se to upoređujemo i takmičimo? Kome treba dokazati stepen "težine" odnosno "lakoće". Sva ova pitanja bljesnu u momentu, ali ih onda potisnem i ponovo izopštím sebe od različitih merača i prestanem da čujem komentare i vidim takve ljudе, to nije moj svijet. Planina je mesto gde se osjećam najbliže sebi i najbliže suštini, i taj doživljaj planine ne dam da bi kvare bilo kakva mjerila, uporedbe...

U Mandari nas dočekuje kišica, tek toliko da se zna da smo u džungli, ali i spremljena večera nakon koje se upućujemo na spavanje.

07. februar

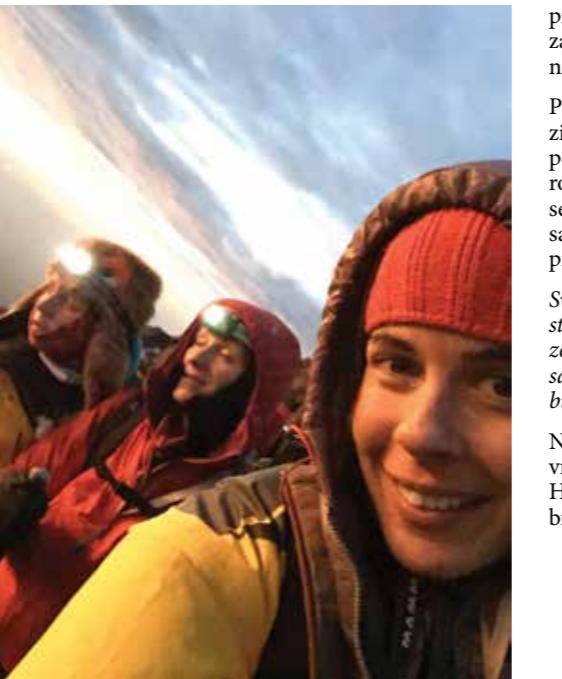
Nastavljamo 11km dugo hodanje kroz, za moje oko ljepše, bajkovite predjele afro-alpske vegetacije ka skloništu Horombo 3,720 mnv. Na putu nam se ukazuju obrisi vrhova Kilimandzara, prije svih veličanstveni Mavvenzi a kasnije i Kibo.

Od momenta kada sam ugledala, pa dalje tokom boravka na planini, izražena kupa Mavvenzija je u meni izazvala pravu erupciju osjećanja. Moram ovdje doći ponovo, i poći makar do skloništa u njegovom podnožju. Čak sam razmišljala da to izvedem tokom ovog putovanja, ali nisam željela da se izdvajam iz grupe prije svega. Vraćam se, sigurna sam.

Po dolasku u Horombo, osjetila sam simptome visinе, glavobolja i ludi snovi o razapetoj starici iz Selimovićeve Tvrđave koju sam čitala pred spavanje ali i san o medvjedu koga preobražujem u cvijet kako bih ga spasila iz zatočeništva. Ujutru je već bilo bolje.

08. februar

Dan za odmor i aklimatizaciju koji je zaista prijašao i svima pomogao da se prilagodimo uslovima razrijeđenog vazduha koji vladaju na ovim visinama. Lagana setnja do stijene Zebra 4,100 mnv koja svojim šarama neodoljivo privlače.

ljivo podseća na istoimenu životinju. Mada sam ja to shvatila tek kada smo doslovno stali ispred nje a neko vikuo, Zebra rock.

Povratak u Horombo, i školsko pravilo aklimatizacije Penji visoko, spavaj nisko je primijenjeno.

Zbog što brže i bolje aklimatizacije, svakodnevno pijem veliku količinu vode, 3-4 koja opet svojim fiziološkim putem ne dozvoljava kontinuiran san.

09. februar

Nastavak 9km dugog puta ka skloništu Kibo 4,720 mnv kroz prelijepje predjele na platou između Kiba i Mavenvijza. Vjetar i prašina ne smetaju, hoda se veoma spor, tako da se go-tovo i ne zamaramo što i jeste cilj.

Zamišljam davne erupcije, potoke lave, i jačinu sile koje su oblikovalе ova prostranstva gdje je čovjek ništa više od zrna pjeska po kome hoda.

Stišemo u Kibo i euforija završnog uspona je već u vazduhu. Dobro se osjećam i čak uspijevam da odspavam nešto više od sat vremena prije večere.

10. februar

Buđenje u 23h, a već u ponoc smo svi spremni za pokret. Krećemo na put od 6km (toliko ništa ne znaće ovih 6km u datom kontekstu ali da budem informativna, taj podatak je na table) ka vrhu Kiba, Uhuru.

Noć, konstantan uspon uz nestabilni sipar, hladnoća, vjetar i prašina... ali opet ne pada teško jer sam uspjela da se isključim iz stvarnih dešavanja, odlutala negdje daleko u svojim mislima i skoncentrisala se samo na onog ispred mene i opseg koji moja čeona lampa osvijetlja. Povremeno me vrate glasovi naših vodiča koji brinu i provjeravaju svakog pojedinačno kako se osjeća. A organizam mi je bio i fizički spreman za ovaj napor, svi prethodni moji koraci po planinama ali i posebne fizičke pripreme pred ekspediciju daju rezultata.

Najljepši trenutak ovog putovanja. Izlazak sunca iznad vrha Mavenvijza. Čista radost kad boje noći tek počnu da blijede jer sama znam što slijedi. I onda je došlo. Dugo čekani, sunčevi zraci koji su odmah ugrjali moje lice i izmamili najveći osmjeh. Umor je nestao u potpunosti, a nova snaga za dalje, je nadošla.

Odmor na Gilmasovoj koti, gdje su po legendi pronađene kosti zalutalog leoparda, zaista prija uz čaj od džumbira koji su vodići poneli za tu priliku. A odatle se već vide i oni mistični snjegovi kao i prepoznatljiva tabla na vrhu.

Preko Stela kote, polako, svi kao jedan izlazimo na vrh, vjetar gotovo staje. Osjećanja pomiješana, pjevamo himnu ekspedicije Igra rock and roll cela Jugoslavija, fotografisemo se, zajedno, individualno, sa zastavama ali i sa Politikinim Zabavnikom kojeg sam za tu priliku ponela sa sobom.

Svi ovozemaljski problemi isčeznu, svijet zastane, ostanu samo iskrstalisane misli i razotkrije se djelić na slagalicu smisla. Zahvalna sam planini što me je pustila i dozvolila da budem ovđe, da imam tu privilegiju.

Nakon više od 30 minuta provedenih na vrhu, krećemo nazad ka Kibu pa dalje do Horomba gdje noćimo. Silazak mi prolazi brzo, mada posebno vodim računa da nogu

ne proklica na siparu. Već na platou dobijam želju da trčkaram sa našim nosačima (sa razlikom da ja nosim samo svoj dnevni ranac a oni 20 kg tereta) i tako relativno brzo stižem u Horombo. Tu noć spavam najbolje od dolaska.

11. februar

Lagano uz priču i ljubazno pozdravljanje ekipa koje idu ka gore, pa i riječi ohrabrenja za one koji stoe i preispituju da li mogu dalje, silazimo do kapije NP. Tu slijedi mala proslava sa našim vodičima, nosačima i kuvarima. Pjevaju i plešu za nas, ritam Afrike osvaja. Mi uzvraćamo himnom ekspedicije što izaziva odusevljenje kod njih, pitam se da li im je neko prije nas pjevao ili plesao, ako nije trebalo bi, jer zaista im dugujemo zahvalnost.

Odlazimo u Arusu.

12. - 14. februar

Slijede dani za odmor i nešto drugačije uživanje, safari, obilasci Masaija, proslave, pjesma i igra.

Boravak na safariju, posebno u krateru NP Ngoro Ngoro predstavlja poseban doživljaj. Da i nisam znala da život potiče iz Afrike, nakon susreta sa ovim kuljanjem života, u to bih bila sigurna. Izvor života, lanac ishrane, preživljavanje najboljih, predstava uživo. Lanovi spavaju na nekoliko stonina metara od zebri i gazela a tek rođeni mali gnu uz pomoć roditelja vodi borbu da prvi put stane na svoje noge dok gladne hijene vrebaju iz trave čekajući da se desi suprotno.

15. i 16. februar

Puni utisaka, preplanuli, vraćamo se istim putem u Beograd, pa neki onda dalje ka svojim domovima. Prije rastanka ipak uspevamo otići na sarajevske čevape i nikšićko pivo u srcu Beograda...

Povratak u svakodnevnicu je kao i uviјek teško pao, često uhvatim sebje dok na poslu između velikog broja obaveza sanjarim o vrhovima Kilimandžara, kako im se vraćam. Planine zovu. A taj poziv se ne odbija.

Skoro dvije decenije otkad je planinar Dušan Bulatović Džambas napustio životne staze, ali njegov pohod još traje

Neke zvijezde ne gube sjaj

Piše: Anja Sošić u saradnji sa planinarama Planinarskog društva "Džambas"

Prije devetnaest godina, 1. februara, sahranjen je mojkovački planinar Dušan Bulatović –Džambas. Napustio je, tada, životne staze a, opet, kao da i nije. Ne, ne radi se tu o pu-kom sjećanju , običnom čuvanju uspomene na neobičan , upečatljiv , svima dragi lik. To je nešto mnogo više,jače!

Tamo gdje su planine, vatre planinarske, po-hodi,tarski bukovi i litice, tamo je na neki osobit način, Džambas i danas-devetnaest godina kasnije. O njemu se govori, pričaju se njegove priče, pustolovine i doživljaji, koriste se njegove poslovice i primjenjuju njegovi savjeti koji bi počinjali sa: " Znaš li kad je Džambas..." ili "Džambo bi baš sad postavio logor, magla je tu i noć se primiče..."

Džambas je, za života onako kako ga je on video i trošio, na neki način izigrao smrt, prevario. Ona je bila i prošla a on je nastavio da traje. Volio je planine i Taru. Pripadao je nji-ma, ali i one njemu. To je bio njegov san i on ga je, baš, živio. Njegova čežnja za planinom bila je ogromna, nalik onoj kada vojnik sanja svoj daleki dom. Samo on nije čekao odsustvo kako bi otišao. Uzimao bi uvijek pripremljeni ranac i odlazio ka vrhovima Bjelasice,Sinjajevine, na Durmitor ili negdje mnogo dalje. Ni kiše, ni snjegovi nijesu mogli da ga zaustave, njegova avantura je morala da se dogada, da traje. U njegovom filmu sve ostalo je igralo epizodu...

U njegovoj pustolovini je uvijek bilo mesta i za druge. Dijelio je što je imao, od materijalnih stvari do mudorosti, pozitivne energije i zdravog stila života.

Džambas je rođen 1940.godine, u Trebaljevu kod Kolašina. "Čini mi se da je prvo što sam video bila planina. Pala mi je pravo u oko, čim sam ga otvorio, i to kroz prozor sobe u kojoj sam prvodoio te moje prve uzbudljive dane. Nije ni čudo, s tog prozora seništa i nije ni moglo vidjeti, osim planine. Ne sjećam se naravno, tih dana, ali mora da je bilo baš tako jer bi, u protivnom, i ja, poput ostalih ravnicaških ljudi, kad ih stignu godine, slagao domine i igrao šah", zapisao je, onda u svojoj bilježnici.

Bilo ga je u "Lelejskoj gori", "Svadbi" , "Bošku Buhi" i još nekoliko igranih filmova, ali se nije mogao dugo zadržati u tom svijetu. Zov planine bio je prejak, stih Jesenjina uz logorsku vatru, nije se ničim zamijeniti. Sa neskrivenim laksanjem ponovo bi uezio ranac i vratio se svom snu. Gajio je i ljubav prema fotografiji, koja mu je donijela nagradu na jednoj međunarodnoj izložbi u Poljskoj. Na planinu nije odlazio ka mnogi u slobodno vrijeme , njegovo "slobodno vrijeme" bilo je između dvije planine, dva pohoda. U tom prostoru bi radio, bio je svestran , bavio se molerisanjem,slikarstvom, već pomenutom glumicom, čak je predavao likovnu umjetnost čime je zaradio penziju, ali najbitnijom titu-lom- životnog učitelja , generacijama, zaradio je besmrtnost. Februarski pohodi po Makedoniji, marševi od Žabljaka, preko Sutjeske, do Kalinovika,planine slovenačke... Svuda je kažu bio bio i svuda su ga znali. Govorilo se, da nije bilo planine u bivšoj Jugoslaviji koju nije "gazio". Tri puta se vraćao snjegovima Igmanskom marša. "U tim trenucima osjećao sam se kao jedan od onih boraca, iz nekog od onih boraca, iz nekog od onih bataljona, da je rat, da je to ONAJ MARŠ" – često je govorio

Umiri se, veliki nemire!

U vijek je rado pričao i o jednom hotelu u Sutomoru, u kom je pojeo tri žive ribe i dobro ih zaliò vinom. Tu zgodu , u beskrajnom nizu drugih, nije toliko držao na "dnevnom redu" zbog tg neobičnog ručka, koliko zbog face začude-nog , golobradog konobara, koji nikako nije uspijeva da zatvori usta, tokom čitave gozbe.

Ako ga je nešto moglo odvojiti od planine, to je bila Tara i njen kanjon, kojima je pripadao koliko i planinama. Govorio je: "Onaj koji nije video kanjon , nije video ništa u životu." Ima još mnogo mudrosti zapisanih za vrijeme života ovog čovjeka, punog nekog neobjašnjivog, snažnog nemira.

Duboki promukli glas, tamne oči, često u potrazi za planinskim vrhovi-ma ,izborano,suncem i vjetrom opaljeno lice,grubih crta, a brada crna kao ugalj i duga kosa boje noći- taj lik se ne zaboravlja, ne blijeđi iako se već skoro dvije decenije ne može vidjeti na planinskim putevima. Gdje god da je išao i kojim god stazama hodao, nosio je najbitniju stvar, a to je dobro raspoloženje.

"Umiri se, veliki nemire!" – piše na spomeniku koji su mu 2000.godine podigli njegovi prijatelji planinari, na Kapiji kanjona Tare,kod Galeva Krša. Dolje bistra rijeka Tara, iznad, litice Sinjajevine, ispred, prasuma Crna poda- bolje mjesto se nije moglo naći za onoga čija zvijezda ne gubi sjaj.

"Mnoge od nas , Mojkovčana, uveo je u planine, od Triglava do Đevđeli-je. Prosto nas je zarazio prirodom, povezao sa mnogim planinarkama i to traje. Putevi koje je on otvorio , za nas su uvijek ostali otvoreni. Stijene, livade, šume, rijeke...- zavoljeli smo ih. Tu je postojalo samo drugarstvo i čisti zov planine i zato, mislim, da je Džambas bio veliki, da je još tu sa nama, da će uvijek biti tu. Po njemu se Mojkovac prepoznavao više nego po svim političarima i direktorima zajedno. Današnjem dobu, ugušenonom tehnologijom i društvenim mrežama, trebaju upravo takvi ljudi, jer oni su iz onog prirodnog poretka stvari, svijeta, koji nestaje pred našim očima, priča Vlatko Rakočević , jedan od osnivača planinarskog društva koje nosi Džambasovo ime.

Planinarski dom "DŽAMBAS"

Planinarsko društvo "Džambas" je 2003.godine napravilo planinarski dom sa istim nazivom u mjestu Kutijevci na Bjelasici, u podnožju Mučnice na 1432 mnv. Dom je izgrađen u planinskom stilu, opremljen svim potrebnim i savremenim sadržajima za borak i uživanje na planini. Dom je poznat po domaćoj, tradicionalnoj kuhinji, i raspolaže sa 50 ležajeva, prostranim dnevnim boravkom, kupatilima i wc-ima. Sa terase, okrenute prema Sinjajevini i Durmitoru , može se vidjeti Jablanov vrh(Sinjajevina), Babin Zub(Moračke planine), Savin kuk(Durmitor), Ljeljeni vrh(Prošćenske planine), velika prostranstva Bosne i Pešteru, kao i tok rijeke Tare do Crnih poda i grad Mojkovac.

Dom raspolaže sa pomoćnim objektom(kuhinja u kojoj može ručati 50 planinara)

U izgradnji doma su učestvovali planinari društva Džambas , među kojima su istaknuti: Vlatko,Ranko, Mićo, Joja, Rade, Dodo,Marina, Nada, Dragan, Ljilja,Krcko(pokojni) i ostali mnogobrojni planinari i ljubitelji prirode.

Dom je korišten za razne kulturno obrazovnim radionice, tečajeve, volonterske internacionalne kampove, za zabavne večeri, povezujući planinare i ljubitelje prirode iz raznih krajeva.

Evropa dobila krovnu planinarsku asocijaciju

Evropski planinari će ubuduće uticati na donošenje odluka koje se tiču planina i zaštite planinske prirode

UMinhenu je, 25.novembra 2017. godine, održana Osnivačka skupština Evropske planinarske asocijacija EUMA. Krovnu asocijaciju su osnovale planinarske asocijacije iz 25 evropskih zemalja među kojima je i Planinarski savez Crne Gore. Predstavnik našeg Saveza na osnivačkoj skupštini bio je predsednik dr Dragan Bulatović.

Na skupštini je usvojen Statut i izabran Prezidijum koji će voditi Eumu u naredne četiri godine. Za predsednika je izabran Roland Stierle, kandidat njemačkog krovnog saveza Deutscher Apenverain, dok je za njegovog zamjenika izabran Jan Bloudek iz Češke planinarske asocijacije. Ostali članovi prezidijuma su Bojan Rotovnik iz Slovenije, gđa dr Ingrid Hayek iz Austrijskog Alpin Club-a, te Juan Jezus Ibanez Martin predstavnik Španske planinarske i penjačke federacije. Skupština je odlučila

da sjedište Evropske planinarske asocijacije EUMA bude u Briselu. Takođe je donešena odluka o visini godišnje članarine za zemlje članice.

Novoosnovana asocijacija ima preko dva i po miliona članova, a učesnici osnivačke skupštine su saglasni da je ovo početak nove tješnje i kvalitetnije saradnje između evropskih planinarskih asocijacija. Ujedinjeni evropski planinari će lakoši i efikasnije saradivati sa Evropskim parlamentom, Evropskom komisijom i drugim institucijama Evropske unije i tako snažnije uticati na donošenja odluka koje se tiču planina i zaštite planinske prirode. Takođe, EUMA će aktivno saradivati sa Međunarodnom Planinarskom asocijacijom UIAA.

Domaćin Osnivačke skupštine Evropske planinarske asocijacije bio je Deutscher Apenverein i istu je sjajno organizovao u prekrasnom ambijentu Kuće alpinizma u Minhenu.

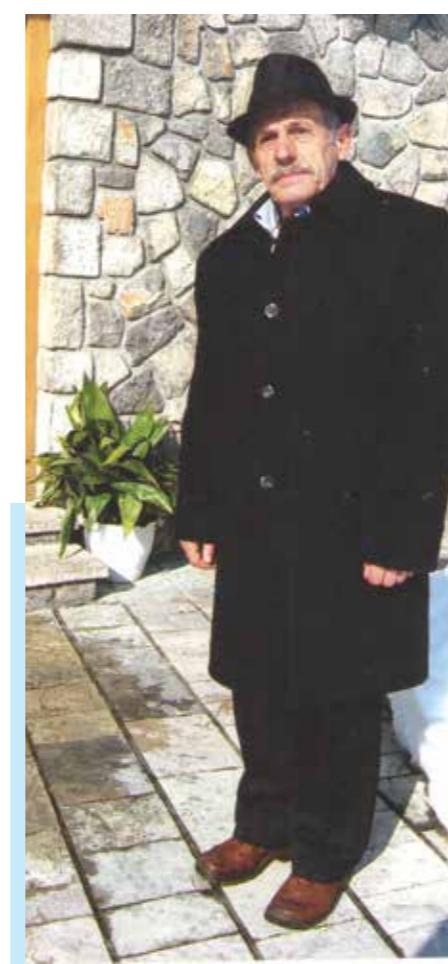
S lijeva na desno: Bojan Rotovnik, Roland Stierle, Dragan Bulatović i Jan Bloudek

INTERVJU: Janko Vujisić

Najveće i najdalje tajne jedino se s vrhova doznaju

Razgovarao: dr Dragan Bulatović

Ovih dana je izašla iz štampe knjiga „S Bogom i z Božjakom“ vršnog crnogorskog pjesnika Janka Vujisića. Ova 33. po redu knjiga u njegovom stvaralačkom opusu, bila je povod za razgovor sa ovim na više polja potvrđenim stvaraocem, raskošnim pjesnikom i „moračkim Homerom“ kako ga neki nazivaju.

Planinarske: Vi ste gospodine Vujisiću veoma produktivan pisac, ne prestajete sa pisanjem i sa objavljuvanjem, to vas svrstava „medu najplodnije crnogorske pjesnike svog pokoljenja“ kao što reče čuveni profesor Krsto Pižurica u predgovoru za jednu od Vaših knjiga. Pišete pjesme i poeme, okušali ste se i u prozi. Sakupljate i objavljujete narodno jezičko blago... Za početak ovog razgovora, da se malo našalimo: Da nije „mlogo“ toga pisanja?

JANKO VUJISIĆ je rođen, u Prekobrdu, (opština Kolašin) 20.11.1942.godine. Nastavnik je crnogorskog jezika, književnik, skulptor, folklorista i sakupljač narodnog stvaralaštva. Učiteljsku školu je završio u Nikšiću, a nakon toga diplomirao je književnost i razrednu nastavu na Pedagoškoj akademiji, takođe u Nikšiću. Radio je kao nastavnik u rodnom Prekobrdu, a zatim prelazi u Titograd (Podgorica).

Piše i objavljuje, u preko stotinu časopisa u zemlji i inostranstvu, poeziju i prozu, takođe sakuplja

narodno jezičko blago. Do sada je objavio 33 knjige. Zastupljen je u brojnim našim i stranim antologijama sa poezijom i prozom. Vujisićevi stihovi su zapisani u kamenu na Čačalici u znak jugoslovenskog rodoljublja. Pjesme su mu uvršćene u lektiru. Prevođen je na dvanaest stranih jezika.

Član je Udruženja književnika Crne Gore kao i CDNK, učesnik velikog broja domaćih i međunarodnih književnih skupova. Član je crnogorsko-hrvatskog prijateljskog društva "Ivan Mažuranić"

sa Cetinjom. Član je i Udruženja izvornih likovnih umjetnika Crne Gore, Udruženja pisaca za djecu i omladinu i Udruženja folklorista Crne Gore.

Dobitnik je brojnih nagrada i priznanja: Nagrada Međurepubličke zajednice za kulturno-prosvjetnu djelatnost iz Pljevalja za 1968.godinu, dvije uzastopne nagrade mladih pjesnika Jugoslavije, Nagrada Radio-televizije Crne Gore za najbolju pjesmu, Prva nagrada "Univerzitetske riječi", Prva nagrada "Prosvetnog pregleda", Nagrada "Vukovi lasta-

vratim pitanjem! Ima li višeg podupiranja od ova tri stuba na kojima Nebo počjeva?

Bog Savaot, Pjesnik, Pronalazač! Bog je tema vječnosti, Njegoš temeljac etike i savjesti, a Tesla odgonetka budućnosti. Njegoš je slakоćom dohvatio nebesa. Genijalni brižnik nikad nije slazio s Lovćenom. "Cetinjski pustinjak" pozaje sva brda u crnogorske planine bolje od ikoga. Najveće i najdalje tajne jedino se s vrhova doznačaju. Najviša kruna stvaranja je sam čovjek, još ako se odlikuje originalnošću sopstvenog jezika i stvaralaštva. Ja tome težim i za tim žudim. Pola vijeka uranjam u moračko-rovačke virove jezika a dno nikako da taknem i dodirnem. Zato mi se Bog i pojavljuje. On sa mnom čepuka po lazbama, prlima i lisnicima. Čuti i ne progovara. Tajnu ne možemo razotkriti. „Ovoga su u grobu ključevi“. Otuda i moji dopjevi ranijim spjevovima i počecima. Evo malo odgovora ne na ovo već na ono prvo pitanje.

Planinarske: Kako lijepo rekoste, pola vijeka uranjući u moračko-rovačke virove jezika još im dno ne dodirnute, međutim, ja bih dodađao da ste veliko blago izronili i tim draguljima ukrasili svoj stvaralački opus. Na taj način ste se vinuli u najviše pjesničke visine, tvrdio se okutučili gore i dosegli najviše vrhove, pa me zanima: je li gore za pjesnika bolje i uopšte šta su za Vas planine, vrhovi i gore?

Vujisić: Nijesam stihoklepac, ali ču na ovo pitanje odgovoriti stihom:

„Bez ovog presušiće more.“

Pjesnike je Bog rasporedio, nijesu oni sjačeni u gradove i na jedno mjesto. Oni su samo tu trenutno. Zna se de su i čim predodređeni. Meni da nije brda Bog zna de bi i kako stizao. Brdo i planina su samo počivala za letove i nadlijetanja. Beskrajna kosmička prostranstva su pravim pjesnicima kolijevka i zavičaj. Vele ako se dijeti rodi u avionu pri prvom slijetanju i dođi u Zemljom kažu to mjesto mu je mjesto rođenja. Sa čime se ja uopšte ne slažem, nego čak tvrdim da su to avetluci i nekakvi zakoni bezvezni.

„Mjesto očih da dva sunca sunca niknu... da po carstvu nebovlaca prate“

Nešto mi pada na um moja „Dva sunca“ još iz 1963.godine.

Planinarske: Možemo li što i zaključiti na kraju?

Vujisić: Ne Bogami, ovo je početak!

ri“, Prva nagrada "Vukovo pero", Nagrada "Prosvjetnog rada", Nagrada Biblioteke "Dimitrije Tucović" iz Lazarevca za prozu. Vujisić je prvi dobitnik književne nagrade "Blažo Šćepanović".

Najpoznatije zbirke pjesama: "Dva sunca", "Sviljen pokrov", "Kad me put nanese", "Pogani brije", "Gubavice", "U devet sežanja", "Gornja gora"

Poeme: "Samograd", "Kuj šće šnjima", "Zdravica Crnoj Gori", "S Vladikom u oblake", "Vidio sam svoga Boga"

Održana 4. zimska avanturistička trka
"Bjelasički maraton 2018"

Vuković apsolutni pobjednik, Bodiroga rekorder na krpljama

U subotu, 17. februara na Bjelasici je održana zimska avanturistička trka koju, četvrtu godinu za redom, organizuje Planinarski klub "Visokogorci Crne Gore". Trka je održana u disciplini krplje, turne skije i nordijske skije, na stazi dužine 19 km. Start i cilj je bio na skijalištu Jezerine a takmičari su imali zadatak da prođu 5 kontrolnih tačaka na različitim lokacijama Bjelasice. Na ovogodišnjoj trci učestvovala su 53 takmičara iz Crne Gore, Srbije i Bosne i Hercegovine, od čega 43 muškarca i 12 žena. Ove godine je Bjelasica bila prepuna snijega i dan je bio idealan za planinarenje tako da je takmičenje prošlo u najboljem redu i bezbjedno. Trku je završilo 49 takmičara dok su četiri takmičara odustala.

U disciplini krplje, kod muškaraca je pobedio Miloš Bodiroga član Planinarskog društva "Vučji Zub" iz Trebinja sa vremenom: 2:59:52. Ovo je ujedno i novi rekord staze kada su

u pitanju krplje. Srebrenu medalju osvojio je Slavko Mrdak iz kluba Extrim Outdoor iz Bijelog Polja a bronzani je bio Srđan Domazet iz PD "Vučji Zub" iz Trebinja. Pobjednica u ženskoj konkurenciji je Miluša Bošković iz Kotora sa vremenom 3:15:59. Drugoplasirana je Gordana Rakonjac iz kluba Extrim Outdoor iz Bijelog Polja, a trećeplasirana Olivera Božanović članica PK "Gorica" iz Podgorice. U disciplini turne skije i nordijske skije nije bilo prijavljenih takmičarki. Kod takmičara u disciplini turne skije najbolji je bio Nenad Mitrović takmičar kluba Skyrunning Serbia, iz Beograda sa vremenom 2:5:12. Drugoplasirani je Dimitrije Dulović iz Extrim Outdoor kluba iz Bijelog Polja a bronzu je osvojio Boris Čelebić iz PK "Visokogorci CG". Na nordijskim skijama sve tri medalje osvojili su Kolašinci, članovi PK "Bjelasica". Pobjednik u ovoj disciplini, kao i apsolutni pobjednik trke bio je Dragutin Vuković sa vremenom 2:47:51. Drugoplasirani je bio Željko Rondović a trećeplasirani Nenad Bešić.

U rekreativnoj "Porodičnoj trci" koja je održana na stazi dužine 8 km od Jezerina do planinarskog doma Vranjak i nazad do Jezerina učestvovalo je 12 rekreativaca među kojima i predsjednica opštine Kolašin Željka Vuksanović. Rekreativnu turu je vodio predsjednik Planinarskog saveza Crne Gore dr Dragan Bulatović. Uveče je u restoranu "Planinar" u Kolašinu organizovana zajednička večera, druženje i dodjela medalja i nagrada. Pored pobjednika, nagrade su dobili najmlađi takmičar, šesnaestogodišnji Ivan Bulatović iz Kolašina, kao i porodica Đajić iz Podgorice koja je bila najbrojnija na Porodičnoj rekreativnoj trci. Ovom manifestacijom Visokogorci Crne Gore pokušavaju da svjetske trendove u ekstremnim sportovima i avanturističkom turizmu dovedu u Crnu Goru koja ima sjajne potencijale za takmičenja u prirodi, posebno u planinarskim sportovima, što može dati značajan doprinos zimskoj planinskoj turističkoj ponudi naše države.

Planinarsko sportski klub „Prekornica“ Danilovgrad

X Tradicionalni uspon na Prekornicu (Kula 1927m)

Izvještaj napisao: **Zoran Radulović**

MARŠRUTA: Danilovgrad – Studeno – Danilovgrad

DATUM: 23-25. Februar. 2018. god.

UČESNICI: PSK Prekornice, PD Volujak Gacko, PD Trebević Istočno Sarajevo, PD Bjelšnica Sarajevo, PSK Javorak Nikšić, PK IPA planinar, PK Gorica Podgorica, PK Oblun Podgorica, VPK Kapetan Podgorica, PK Kom Andrijevica i PK Komovi Podgorica

OPIS AKCIJE: Ove godine od 23 - 25 februara organizovan je X ti po redu tradicionalni uspon na planinu Prekornicu. Iako su meteorolozi najavljuvali crveni meteo alarm

ipak su se planinari odlučili da se odmetnu u planini. Gosti u planinarskom domu na Studeno počeli su da dolaze do večernjih sati samo smo čekali društvo iz BiH - Sarajevo koji su došli posle ponoći. Subota ujutru kako smo se i dogovorili uslijedio je uspon na Kulu.

U 6.30 h tridesetak planinara ispred doma uputilo se ka Kuli. Prateći šumski put prvu pauzu privimo na Četnom dolu. Nastavljajući dalje ove godine idemo malo skraćenom stazom koja vodi ka katunu Čačak i na prvom skretanju desno krećemo se istočno ka kuloaru. Nakon predjenih 7,5 km dolazimo na početak kuloara koji je izazov za svakog planinara. Na čelu se smjenjuju iskusni planinari gdje su na izlazu iz kuloara

morali razbiti strehu i postaviti osiguranje kako bi svi učesnici bili sigurni.

Nakon šest časova hoda nalazimo se na vrhu Kula 1927 mnv. Standardno fotografisanje na vrhu i pauze od sat vremena uslijedio je povratak.

Oko 16.00 h svi planinari su bili u domu. Nakon ručka i dodjela zahvalnica uslijedilo je druženje do jutarnjih časova

Kao i ranijih godina organizaciju su pomogli: Opština Danilovgrad, Turistička organizacija Danilovgrada, Planinarski savez Crne Gore.

Zavalujemo se svim učesnicima i gledamo se po planinama. Zdravo nam bili.

U crnogorskim kanjonima, Nikšiću i na primorju održana obuka

Tečaj za vodiče kanjoninga

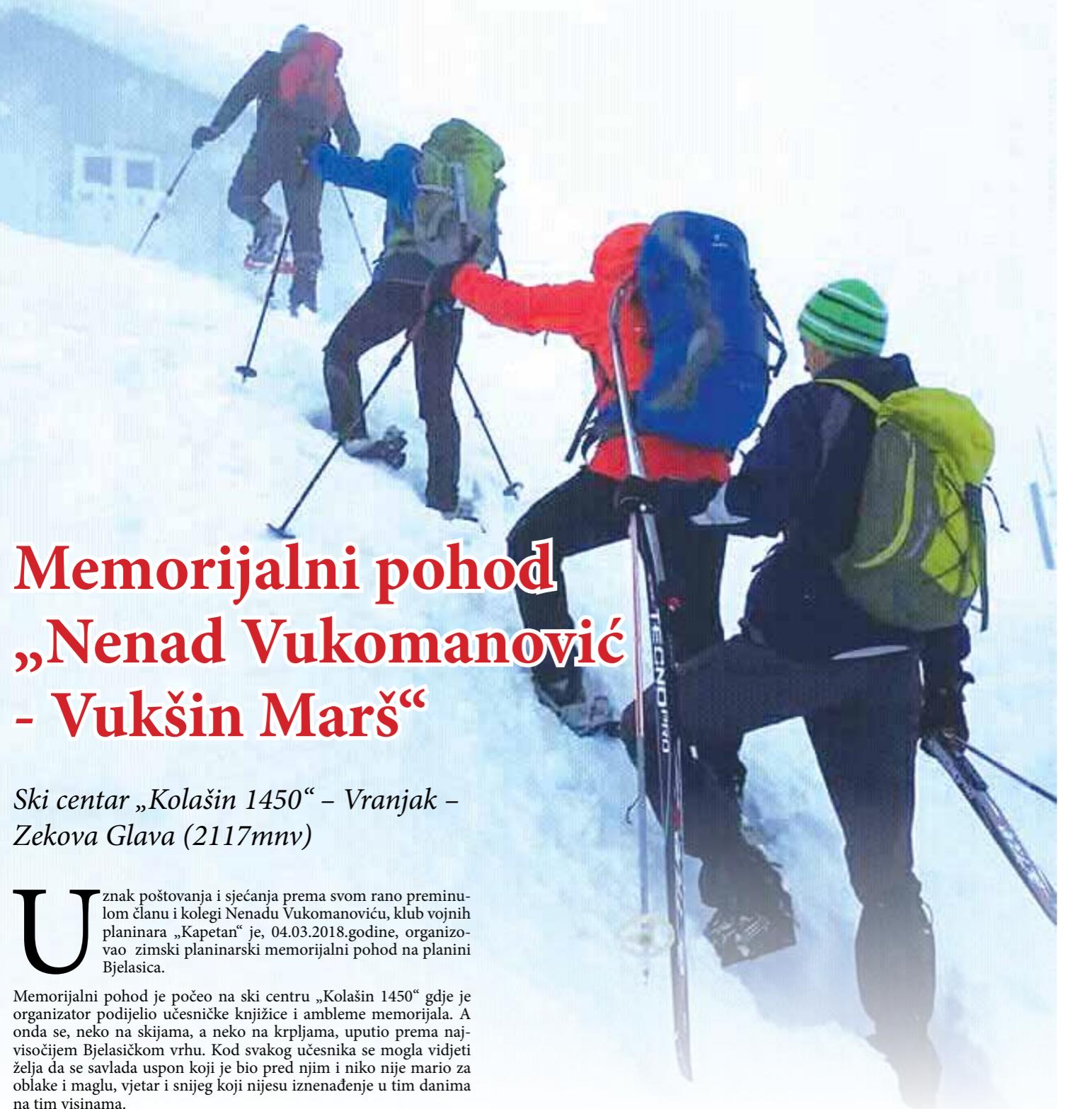
Piše: **Miško Kosić**, načelnik Komisije za kanjoning

Prvi modul obuke za pomoćnike vodiča kanjoninga realizovan je u oktobru i novembru periodu prošle godine u organizaciji Komisije za kanjoning PSCG, a uz finansijsku podršku Nacionalne turističke organizacije Crne Gore. Kandidati za obuku su se prijavili na Javni poziv koji je objavljen na sajtu saveza 11. oktobra 2017. i bio otvoren do 20. oktobra. Prijavilo se devet kandidata. Dva kandidata nijesu zadovoljavali formalne uslove propisane Pozivom, pa je programu obuke prisustvovalo sedam kandidata i to: Danilo Brajović, Janko Gordović, Miroslav Karadžić, Strahinja Vojinović, Bojan Bošković, Marko Blečić i Miško Kosić. Ugovor o obuci u skladu sa standardima CIC-a potpisani je sa Soteskarskom zvezom Slovenije, a instruktori na obuci su bili Samo Leštan i Robert Moosman. Obuka je izvođena u Nikšiću i na crnogorskim primorje u kanjonima Medjureč, Škurda i

Sopot. Teorijski dio obuke je obavljan u učionicama planinarskog doma PK "Javorak" i u objektu Gorske službe spašavanja u Nikšiću.

Polygon za obuku bio je i na brdu Trebjesa gdje su kandidati svakodnevno učili i uvježbavali nove tehnike. Svi kandidati su dobili diplome - potvrde o učešću. Tri kandidata su uspješno završila ispit na osnovu čega im je pripalo zvanje - Pomoćnik kanjoning vodiča PSCG, dok su četiri kandidata upućena na dodatni ispit, koji će biti naknadno organizovan. Kandidati koji su položili za zvanje - Pomoćnik vodiča kanjoninga su: Janko Gordović, Danilo Brajović i Bojan Bošković. Mislijanje svih učesnika je da je ovaj kurs jedan od najboljih i najprofesionalnijih obuka na kojima su učestvovali do sada. Planinarski savez je, zahvaljujući podršci NTO CG, pokrio 50% troškova obuke za sve polaznike.

Memorijalni pohod „Nenad Vukomanović - Vukšin Marš“

Ski centar „Kolašin 1450“ – Vranjak –
Zekova Glava (2117mnv)

Uznak poštovanja i sjećanja prema svom rano preminulom članu i kolegi Nenadu Vukomanoviću, klub vojnih planinara „Kapetan“ je, 04.03.2018.godine, organizovao zimski planinarski memorijalni pohod na planini Bjelasica.

Memorijalni pohod je počeo na ski centru „Kolašin 1450“ gdje je organizator podijelio učesničke knjižice i ambleme memorijala. A onda se, neko na skijama, a neko na krpljama, uputio prema najvisočijem Bjelasičkom vrhu. Kod svakog učesnika se mogla vidjeti želja da se savlada uspon koji je bio pred njim i niko nije mario za oblake i maglu, vjetar i snijeg koji nijesu iznenadnje u tim danima na tim visinama.

Grupa je išla laganim korakom ka vrhu, a odavala je kompaktnost kao da je na okupu duži period. Kompanktnost i slogu kakva i priliči ovakvom trenutku.

Na vrhu Troglova je prva duža pauza. Sabiraju se utisci i grupa se sprema za osvajanje najvećeg vrha na Bjelasici – Zekova glava.

Ali, u tom trenutku magla postaje sve jača i omogućava vidljivost tek na par metara ispred. Zaledene površine na strmim padinama su organizatoru nametnuli odluku da sa grupom zastane i organizuje lagani i bezbjedan povratak do planinarskog doma na Vranjaku.

I u tako nepovoljnim uslovima jedna grupa se izdvaja i uspijeva da se domogne Zekove glave.

Put do planinarskog doma nije bio nimalo lak, ali iskusnim planinarama je predstavljao izazov da se spuste, a da su jedan drugog na samo par metara nazirali u maglu.

U planinarskom domu, prva ozbiljnija pauza. Da se presvuče vlažna odjeća, da se ruča i popije po neko piće. I naravno, da se uz prisustvo porodice Nenada Vukomanovića, oda priznanje čovjeku kome

je memorijal posvećen. Za one koji su ga poznavali da se podsjetete koga su za druga, prijatelja i čovjeka od riječi imali. Za one koji ga nijesu poznavali da shvate njegove ljudske kvalitete koji su ga krasili.

Pored članova kluba vojnih planinara „Kapetan“ na memorijalu su učesće uzeli i članovi mnogih drugih planinarskih klubova iz Crne Gore, a na manifestaciji je učestvovao i predsjednik Planinarskog saveza Crne Gore Dragan Bulatović. Posebno zadovoljstvo klubu predstavlja činjenica da su se manifestaciji odazvali planinari i ljubitelji planine iz većine gradova Crne Gore, iako je memorijal organizovan za relativno kratko vrijeme. Memorijal je ispunio sva očekivanja organizatora. Klub vojnih planinara „Kapetan“ je zvanično saopštilo da će, u narednom periodu, svakog poslednjeg vikenda u januaru održavati memorijani pohod posvećen Nenadovom liku i djelu, a sve u želji da ga otrgnu od zaborava. Datum održavanja memorijala se vezuje za datum njegove iznenadne smrti.

Klub vojnih planinara „KAPETAN“

Onako s visine, od oka!

4. Sistem takmičenja i pravila!

“... neka ledena doba nikada se nisu povukla.
Ona u ljudima”. (Milisav S.Popović)

Piše: Ž.M.
Foto: Vanja Perunović

U rubrici „Onako s visine, od oka“, objavljaju se zapažanja i komentari o aktuelnim sportsko-razvojnim ciljevima i programima, stručnim pitanjima, propisima u oblasti planinarskog sporta i drugim sličnim

temama od značaja za rad Nacionalnog sportskog saveza, sportskih klubova i sportista. Uređivački tim zadržava pravo da ne objavi tekst: u kojem se neko vrijeđa po bilo kojoj osnovi; pravo na izvjesna

skraćenja; pravo da se ne objavi tekst u kojem su komentari vulgarni i uvredljive sadržine. Takođe, tekst u ovoj rubrici ne odražava nužno i stav redakcije.

Formira se Orijentiring savez CG! Neka formira. Formira se Sportsko-penjački savez CG! Neka ga. I tako, orijentiring, sportsko penjanje (Olimpijski sport) i zvanično razvrstani u vrstu sporta, a do nedavno različite discipline, u okviru iste vrste sporta - Planinarstvo! “Druzi su se snašli... drugi su uspjeli”. (Milisav S.Popović)

A mi? Dali smo saglasnost na formiranje ova saveza, Neka smo. Oba saveza imaju sistem takmičenja i pravila. Neka imaju. Da li to nekoga sad boli?

E vala, neka boli.

“Kad učiš kako da živiš dok živiš – zbilja boli. Gori, dok te ne sagori. Pamet ne pomaže... Ljubavi malo... Znanje nepotrebno... uskislo. Nisam umio da se snađem! Nisam”. (Milisav S.Popović)

Podsjetimo se člana 75 zakona - Nacionalni sportski savez utvrđuje sistem takmičenja u sportu za koji je osnovan; a i člana 59 - Nacionalni sportski savez je dužan da u sportu za koji je nadležan donese sportska pravila, u skladu sa zakonom i međunarodnim sportskim pravilima.

Podsjetimo se i koja pravila između ostalih, shodno zakonu donosi Nacionalni sportski savez, a to su po slijedećem: pravila za organizovanje sportskih takmičenja i učešća na njima; uslove prelaska sportista iz jedne sportske organizacije u drugu i sankcije zbog nepoštovanja propisanih uslova; mjere za borbu protiv dopinga; sistem licenciranja sportista, sportskih stručnjaka i sportskih organizacija za učešće na takmičenjima; mjere za osiguranje bezbjednosti učesnika sportske prirede i dr.

Kako discipline u planinarstvu utvrđuje COK, u skladu sa odgovarajućim međunarodnim pravilima, pitam se - **Za koju od disciplina koja nam je ostala utvrditi Pravilo i Sistem takmičenja?**

I što bi to “onako s visine od oka”, podrazumijevalo?

Valjda - Pravilnik kojim se utvrđuju osnovne odredbe o sistemu stalnih takmičenja i opšti uslovi ostalih takmičenja u planinarskom sportu na cijeloj teritoriji Crne Gore (pod stalnim takmičenjima smatrala bi se sva takmičenja u muškoj i ženskoj konkurenkciji i to prvenstva za sve uzraste i kategorije i Kup Crne Gore, i ista bi se organizovala svake godine); Odluka o Takmičarskoj sezoni; Odluka o formiranju lige (I/II liga, muška, ženska, uzrasna kategorija seniori, kadeti); Propozicije takmičenja za mušku ekipu za takmičarsku sezonom; Propozicije takmičenja za žensku ekipu za takmičarsku sezonom; Kalendar takmičenja nacionalnog saveza; Pravilnik o registraciji (urediće bi pravila i postupak registracije

planinarskih klubova i planinara/i, planinarskih radnika, medicinskih radnika, trenera, sudija, kontrolora i delegata, promjenu članstva, postupak kod promjene članstva, pravo nastupa, međusobni odnos klubova i pojedinaca, registracioni organi i njihova nadležnost i dr); Pravilnik o državnim reprezentacijama; Licenciranje kluba (ime kluba, grad, adresa, kontakt telefon, email, javni sportski teren i dr); Licenciranje takmičara (ime i prezime, fotografija, državljanstvo, klub, ugovor/važenje ugovora, broj licence, suspenzija/važenje suspenzije); Prateći formular, obrazac, potvrda, upitnik, zapisknik, zahtjev i dr; I na kraju ne manje bitno – Pravilnik o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti i Odluka o prekršajima sa specifikacijom novčanih kazni i taksi koje proizilaze iz propozicija takmičenja.

“Kad se sve oduzme i sabere... jedino što ostane jeste boja koju vide kada nam se ime pomene. Da li si bio okovan ledom, ili si došao sa šumama. Da li su te slomili pogledi i uvrede... ili si po svemu nasuo cvijeća. Istina o tebi zato mora biti istina dobra.” (Popović S.Milisav)

“Onako s visine, od oka” je proces! Ubrzajmo ga!

(Autor je instruktur edukator PSCG; planinarski vodič – PSCG-e/ i VAVO-e; planinarski vodič - instruktur PSCG; zamjenik načelnika komisije PSCG)

IN MEMORIAM

Dragan Gašo Lalović, sa planinskih vrhova u vječnost

Mir, tišina i spokoj, kažu- blaženstva su ovoga svijeta! Ništa od toga nije bilo svojstveno, Dragunu Gašu Laloviću, jednom od najvećih planinarskih virtouza Crne Gore.

On nikada nije želio- niti tišinu, niti mir, a o spokoju, ni na ovom ni na onam svijetu, nije ni brinuo. Njemu su, od mira i tišine, mnogo bliži bili: zvuk klina, pod udarom alpinističkog čekića u stijeni; siguran čvor planinarskog uzeta; huk i grmljavina lavina; škripa dereza; sunovrat stijena; surovi izazovi kanjona, ali i - let kondora i čarobna igra divokoza....

Nastojao je da promoviše planinare Crne Gore, u višu vrijednosnu klasu, koja im sušinski, i pripada, jer- planinari, su ljudi posebnog kova: umješni, humani, hrabri, požrtvovani, patrioti... On sam je bio, takvog profila, kojeg je izgradio u svom matičnom društvu „Javorku“ iz Nikšića, od prvog osnovne do svog zadnjeg daha. PSD „Javorak“ je bila Gašova osnovna planinarska škola, ali i visoka Akademija, čiji je dugogodišnji Predsjednik bio. Sa tom inercijom - uspješno je rukovodio i Planinarskim savezom Crne Gore, više od jedne decenije.

Planinski vrhovi su bili njegova posebna opsešija – strast ili **strast na sedmi stepen**: Ankonkagva, Mon Blan, Materhorn, Tofane, Gros Glocner, Monteroza, sve planine bivše FNRJ, Pamir, Ararat, Himalaj... Gledao je Gašo svijet i sa tih visina, odakle vidici duže dosežu ali se u sebe dublje prodire...

Planine su bile njegova - ljubav, posao i drugi dom.

Dominantno, njegova je ideja, da crnogorski planinari, trebaju i mogu doseći i najveće Zemaljske visine.

Družeći se sa planinama, stigao je Gašo da završi metalurški fakultet i da u Željezari „Boris Kidrič“, u Nikšiću, ugradit - dio svog radnog vijeka i razvojne vizije.

IN MEMORIAM

Radojka Tomović

Toplo srce naše Radojke Tomović prestalo je iznenada da kuca u februaru ove godine. Radojka je bila član i sekretar Sportskog planinarskog kluba „KRILAŠ“ Bijela Šavnik. Rada je svoj život poklonila porodici i svoje radno iskustvo posvetila Planinarskom klubu „KRILAŠ“ Šavnik, a samim tim i Planinarskom savezu Crne Gore u čijem je bila novinarskom izdavačkom savjetu. Radojka je svojim doprinosom unaprijedila rad „KRILAŠA“ i njegov viziotitet na području Balkana i šire. Jedan od primjera njenog rada je organizovanje i

vršnjo fazi.

* Biće teško da se ta djela ostvare, a on neće biti tu.

U sintezi- ko je bio Dragomir Gašo Lalović: planinar, gorski spasioc, alpinista, humanista, intelektualac, privrednik, razvojni vizionar, predsjednik-voda i to sve u jednoj ličnosti. Zbog ovakve stvarnosti - dajemo sebi za pravo, da ovom prigodom kažem-đa je Gašo Lalović najveća planinarska ličnost koju je Crna Gora, do sada, imala!

Nije Gašo mislio da je u samom sutonu svog života – nije računao da je na tom putu! Kad smo ga pitali, kako je- gorovio je: „pa dobro“. Gledao je Gašo **smrti u oči** puno puta – pa mu i ovo zadnje i nije bilo tako strano. Skoro non-šalanntno nam je rekao: „**Pa dobro, svi ćemo tamo, i nije tako važno oče li to biti malo prije ili malo kasnije**“. Otišao je – s nogu, uspravno- kako je i živio, kako mu i dolikuje

Ali, da ima Boga, da je bilo pravde - živio bi Ti, makar jedno stoleće-Gašo, Gale naš.

Na njegov zadnji put- ispratili su ga svi njegovi planinari koji su trebali i mogli biti. Nijesmo plakali za njim, ne zato što - tuga , bol i praznina nijesu veliki, već i zato što nam on- ni plačni plakanje nikad nebi odobrio.

Ali, bicemo siromašniji za velikog i pouzdanog druga i prijatelja! Biće siromašnije i sve planine kojima je išao u pohode!

U Pošćenju, između Vojnika i Durmitora, biće ti vječna kuća. Ugodno za tebe a privilegija za njih!

Nije lako izgubiti planinarskog druga, i nije lako ovako razgovarati sa tobom, ali mi smo i to naučili - što god da nas snade mi smo mu naredni. Naredni smo i, za ovaj čin – a meni, u ime planinara Crne Gore, ostaje da kažem- počivaj u spokoju, ako tamo spokoja ima- Gašo naš.

Radosav Rako Nikčević

...

Prva Via Ferrata u turističkoj ponudi priobalja Crne Gore

Jedinstveni izazov za turiste i alpiniste

Piše: Jelena Backović, agencija Montagna Travel Montenegro

Duzina Ferrate je 180 m. Počinje 100m iza zgrade vodovoda, na izlasku iz kanjona rijeke Škurde. Via Ferrata kreće sa 70 mnv a završava na 210 mnv. Uz sigurnost i bezbednost polaznici tokom cijele Ferrate mogu da dožive realan osećaj penjanja alpinističkog smjera koji je u potpunosti siguran. Nije potrebno znanje i profesionalnost. Sistem se sastoji od dva kačenja putem dva karabinera koji se nalaze na sigurnosnom pojasu svakog od učesnika kao i sigurnosnom kacigom i zaštitnim rukavicama. Via Ferrata ili gvozdeni put je osigurani put u stijeni koji se sastoji od sigurnosne sajle i sigurnosnih klinova koji su fiksirani u samoj stijeni kroz koje je provučena sajla. Takođe, tokom puta postoje i metalni nogostopi (metalni stepenici) uz pomoć kojih svi učesnici mogu lakše i sigurnije da se kreću uz stijenu. Na Via Ferrati, nalaze se dvije klupu za odmor, sa kojih se pruža atraktivni pogled na Bokokotorski zaliv, na bedeme tvrđave San Đovani i stari put koji je povezivao staru Crnu Goru sa Bokom. Via Ferrata je zainteresovanim dostupna tokom cijele godine. Idealna je za korišćenje u turističkoj sezoni. Predstavlja jedinstveni izazov za turiste i trening za alpiniste. Dostupna je za djecu i odrasle, a za članove Planinarskog saveza Crne Gore je obezbijedjen poseban popust

Prvomajski uranak - 2018

Kolone planinara na Vojniku

Lijepi, praznični prvomajski dan, po slobodnoj procjeni, blizu 700 učesnika provelo je u više-satnom planinarenju i druženju u prirodnom okruženju Vojnika.

Neprkidne kolone planinarki i planinara su se smjenjivale na vrhu Vojnika, uživale u ljepoti planinske prirode, posmatrale snijegom prošarane vrhove, uz neizostavno fotografisanje. Za to vrijeme, tim naših planinarki i planinara, predvođeni Hafizom Muratovićem, od ranih jutarnjih sati su se pobrinuli da na licu mjesta – kod Molove kolibe, pripreme, za sve učesnike, ovog puta „planinarski pasulj“, koji je za mnoge, kako se kasnije ispostavilo, ukusom nadmašio prošlogodišnji, vojnički. Hladno točeno pivo, kao i svake godine obezbijedila je „Pivara Trebjesja“ za sve učesnike. Muzika sa razglaša je dodatno popravljala raspoloženje, a plesnom klubu „Sonrisa“ iz Podgorice, pri izvođenju plesnih tačaka i narodnih kola, su se pridruživali i zainteresovane planinarki i planinari. Prisustvo i pozdravne riječi dvojice iskusnih planinara – predsjednika PSCG dr Dragana Bulatovića i veterana Miodraga Mija Kovačevića su dodatno dali značaj toj planinarskoj manifestaciji. Sportsko-rekreativno društvo „Montenegro tim“ se zahvaljuje svima koji su pomogli da se uspješno održi ovogodišnji Prvomajski uranak, a to su: Planinarski savez Crne Gore, Pivara Trebjesja, IDEA, Elektroprivreda Crne Gore, Komunalno-Nikšić, Institut za crnu metalurgiju, Turistička organizacija Nikšić i Pekara Trend.

SRT Montenegro tim

Zoran Raičević Riba

PLANINSKI FESTIVAL „PROKLETIJE 2018”

Dolina Grebaje 1-3. jun 2018.

Tabor planinara

Usponi na Popadiju, Valušnicu i Karanfile

Crnogorska ekspedicija Everest 2010 - prezentacija

Tragovima divljači do skrivenog svijeta Prokletija – dokumentarni film

Montenegro kup 2018 – državno takmičenje u planinarskoj orijentaciji

Promocija novog vodiča za Primorsku planinarsku transferzalu Orjen-Lovćen-Rumija

Promocija nove internet stranice Planinarskog saveza Crne Gore

Promocija novog 6. broja Planinarskih novina

OPŠTINA GUSINJE

OPŠTINA PLAV

NACIONALNI PARKOVI CRNE GORE

Član grupe

EKO KATUN PAVICEVIĆ GREBAJE

A HOSLEH CROATIA COMPANY
SRD PIVARA TREBJESJA

PSK HRID

PD "KARANFILII"
Gusinje

